

PLA DE TUDELA- IGUAL QUE ABANS?
INSTITUT OLIVAR GRAN. FIGUERES
2N BATXILLERAT

SARA PALMADA

9.12.2011

ÍNDIX

AGRAÏMENTS.....	3
INTRODUCCIÓ	4
METADOLOGIA.....	4
MOTIVACIÓ	5
OBJECTIU	6
CONTEXT	8
EVOLUCIÓ HISTÒRICA	9
PLA TUDELA.....	9
PROJECTE DEL CLUB MED I COMPRA DELS TERRENYS AL CAP DE CREUS.....	11
PROCÉS DE CONSTRUCCIÓ FINS A LA SEVA INAUGURACIÓ	14
ELS PROGRESSIUS PROBLEMES AMB LES ADMINISTRACIONS COMPETENTS.....	17
LA DECLARACIÓ DE PARC NATURAL DEL CAP DE CREUS I L'EXPROPIACIÓ	21
PROCÉS DE DECONSTRUCCIÓ.....	25
CARACTERÍSTIQUES DE LES EDIFICACIONS	30
SITUACIÓ DELS EMPLAÇAMENTS	30
COMENTARI DESCRIPTIU DE PELAI MARTÍNEZ SOBRE LES EDIFICACIONS MÉS DESTACADES	32
DEMOLICIÓ / DECONSTRUCCIÓ	39
MAQUETA.....	44
CONCLUSIONS	51
BIBLIOGRAFIA.....	53
ANNEXOS.....	I
ANNEX 1. ENTREVISTA AMB JOAN VEHÍ	II
ANNEX 2. ENTEVISTA AMB JOSEP PLAYÀ	IV
ANNEX 3. ENTREVISTA AMB SÍLVIA MUSQUERA	VII
ANNEX 4. BIOGRAFIA DE PELAI MARTÍNEZ I LES SEVES OBRES.....	XI
ANNEX 5. VISITA GUIADA A PLA TUDELA	XIV
ANNEX 6. PLÀNOL-PLANTILLA DE LA MAQUETA A ESCALA 1:100	XVI

AGRAÏMENTS

Agraeixo la participació de Joan Vehí per compartir els seus records (i fotografies), coneixements i anècdotes. Al periodista Josep Playà per l'amabilitat a introduir-me en el context històric i facilitar-me dossiers de premsa i a l'Arquitecte Sílvia Mosquera per la paciència que va tenir i l'ajuda que em va oferir aclarint-me dubtes mitjançant una explicació molt detallada. Em sento agraïda per la confiança, subjectivitat i participació que m'han transmès. I finalment, pel suport constant que m'ha brindat la meua família, per l'ajuda i la paciència de portar-me per allà on he necessitat com al COAC de Girona, Cadaqués, Pla Tudela...

INTRODUCCIÓ

METADOLOGIA

Per dur a terme el treball, he utilitzat majoritàriament documentació d'arxius de premsa o informacions del marc legislatiu, plànols i memòries de l'Arxiu del col·legi d'Arquitectes de Catalunya, delegació Girona (COAC) i de les webs dels governs que en tenen competències. També he resseguit documentació complementària o d'estudis concrets que en feien referència. A l'entorn del cas del Club Med del Pla Tudela, se n'ha escrit i opinat molt. Tot i que hi ha molta literatura, no he fet especial ressò en aquests aspectes, excepte quan em calien per analitzar el context social de les repercussions de l'ocupació urbanística d'un espai natural especialment emblemàtic i bell del nostre país: el Cap de Creus.

També he emprat coneixements obtinguts gràcies a la participació de personatges reconeguts de diferents àmbits i professions del nostre territori Català com Joan Vehí (fotògrafs i ciutadà de Cadaqués), Josep Playà (periodista i historiador) i Sílvia Mosquera (arquitecte i doctorada en la tesi del Club Med), que també m'han facilitat tot tipus d'informació, fotografies i opinions.

MOTIVACIÓ

Quan em van preguntar sobre quin tema havia pensat de fer el treball de recerca, em vaig angoixar i al mateix moment amoïnar. Només tenia una cosa clara, volia estudiar arquitectura! Així que mirant cap al meu futur vaig reduir la busca en només obres arquitectòniques, però la decisió més important va ser si estudiar l'obra destacada d'un arquitecte reconegut internacionalment com Le Corbusier o un arquitecte figuerenc on les obres fossin familiars i el seus treballs s'agrupessin en una sola província. Semblava impossible decidir-me per un d'ells, però en Pelai Martínez va ser la meva decisió final.

I el motiu pel qual vaig triar el Club Méditerranée i no la Casa Cordoní- Canet de la Rambla de Figueres o la Casa Soler del Carrer Sant Llàtzer de Figueres com a treball de recerca és per la curiositat que tenia en sentir a parlar sobre el Club Med, a casa, de la seva importància com a obra arquitectònica, i com des de petita m'ensenyaven i em deien: - veus tot aquell conjunt de casetes blanques, són el Club Méditerranée— i jo no entenia com un conjunt de cases tan gran de 370 bungalows no era un poble.

Els familiars de tant en tant et fan un recordatori d'anècdotes on immediatament t'apareixen flaixos del moment viscut i rius. Doncs això és el que em passa a mi cada cop que veig el Pla Tudela, em ve a la ment una foto del vilatge a partir de la visió d'una nena petita. Aquell paratge el van anomenar Parc Natural Integral i el Club Med estava just al mig, feia nosa; la nostra societat va reaccionar i crear un debat sobre la conservació o demolició del vilatge. Tot hi així, l'any 2007 van començar les obres de deconstrucció, rehabilitació i restauració dels edificis més destacats arquitectònicament.

Finalment l'any 2010 finalitzen les obres del projecte i comença el bombardeig de textos periodístics d'opinió, majoritàriament d'arquitectes als diaris. Davant aquest debat, se'm desperta l'interès, la curiositat, per saber més i més, amb l'objectiu de poder donar també la meva opinió. Es així com decideixo fer el meu treball de recerca sobre el Club Mediterraneè i la seva història.

OBJECTIU

La intenció d'aquesta recerca és seguir els passos del procés del Club Med al Cap de Creus, descobrir els agents implicats en aquell moment i analitzar les conseqüències de la voluntat política en la recuperació d'un espai emblemàtic, en conseqüència de les declaracions de protecció segons les legislacions vigents. I també l'objectiu d'analitzar la deconstrucció i restauració orogràfica dels equipaments centrals, el que havia estat i el que ha quedat (roques).

En l'època de la seva creació i al llarg de tots els anys que va estar en funcionament, aquest club de vacances francès va crear molta expectativa i curiositat pels vilatans de Cadaqués i de la mateixa comarca, ja que, desconeixien de les activitats que es duïen a terme en aquell vilatge tan misteriós.

Des del meu punt de vista, un dels màxims elements de reclam i controvèrsia, es el fet que fos un espai de difícil accés per les persones no vinculades al Club. No s'hi podia accedir sinó era per mar i la gent de Cadaqués, Port de la Selva i Llançà, no en podien gaudir ni amarrar-hi les barques quan feia mal temps.

Hi ha molts testimonis, de diferents generacions que recorden "escapades furtives" al Med, els més agosarats per participar en les festes nocturnes o espiar l'activitat dels francesos, d'altres per a dotar de subministrament el poblat o alguns per treballar-hi. A l'hivern, el lloc també era inaccessible, tot i que era fàcil saltar les tanques per satisfer la curiositat i entrar a passejar a les instal·lacions fantasmes.

La decadència del Club Med, l'hem de trobar en les pròpies estratègies de l'empresa i els canvis progressius dels models de vacances que van anar convertint un sistema exclusiu i d'èlit en una pràctica obsoleta i de poc interès, inclús pels mateixos propietaris. I a mesura que progressava l'abandó, creixia l'interès local per recuperar un espai que es considerava il·legalment usurpat. La progressiva especulació immobiliària de la nostra costa a altres indrets propers també hi contribuïa, la bellesa del lloc i la protecció de l'espai natural del Cap de Creus, feia créixer l'esperança de la recuperació del lloc.

Durant aquests últims temps, diverses veus han considerat que calia recuperar-ne la propietat, però que no calia enderrocar la totalitat de les instal·lacions, en part pels

elevats costos de l'enderroc, i per altra part perquè se'n podien donar usos socials – albergs, equipaments del propi parc, esdeveniments artístics de projecció internacional de més participació i accés que els que hi tenia destinats el propietari francès. Tot això, formaria part d'una altra anàlisi del treball.

CONTEXT

El Pla de Tudela és un espai natural de paisatge i geografia molt singular, situat a la part nord –vessant de tramuntana- del Cap de Creus, a l'Alt Empordà. L'any 1962 s'hi va construir un complex de vacances, propietat del Club Mediterranée, una empresa francesa de turisme internacional, que manté ciutats de vacances a diversos indrets del món, per a ús exclusiu dels seus associats. Aquest Club Med va està en funcionament fins el mes de juny de 2004, ocupant una superfície d'unes 45 hectàrees edificades dins una parcel·la de 200 hectàrees. Va obrir les seves instal·lacions amb 350 bungalows, nombre que es va anar ampliant amb noves construccions, fins el moment de la seva clausura, l'any 2004.

Amb la creació l'any 1998 del Parc Natural del Cap de Creus, el paratge de Tudela queda inclòs dins l'espai de reserva natural del parc i sotmès així als seus àmbits de protecció medio-ambiental i urbanística. L'esperança de recuperació, que neix ja en aquell moment, comença a convertir-se en "possible" amb l'expropiació (compra-venda) dels terrenys per part del Ministeri de Medi Ambient (MIMA) l'any 2005, amb el protocol de col·laboració entre aquest i el Departament de Medi Ambient i Habitatge (DMAH), signat el 2006, per a la preparació d'un programa d'enderroc i recuperació ambiental del paratge.

Aquest projecte preveu la restauració a la seva situació original del 95% dels impactes causats per la construcció del Club Med, i la restauració també del paratge amb els objectius propis d'una zona natural amb la màxima preservació i protecció possibles de l'espai, compatibles amb la difusió dels valors que s'hi protegeixen.

L'àmbit afectat es situa dins un espai PEIN (Pla Especial d'Interès Natural, Decret 328/1992, PEIN de Cap de Creus), dins un Parc Natural (Parc Natural de Cap de Creus, Llei 4/1998), dins un Paratge Natural d'Interès Nacional (PNIN de Cap Gros- Cap de Creus) i dins una Reserva Natural Integral (RNI de Cap de Creus, Decret 123/1987)

EVOLUCIÓ HISTÒRICA

PLA TUDELA

El paratge de Tudela és un espai natural i fèrtil, ric d'excel·lents punts de vista sobre el mar. El sòl està format per roques granítiques alternades d'esquistos de pissarra que facilita la natural evacuació cap al mar de les aigües procedents de la pluja. El clima és característic per la "Tramuntana", vent sec i fred procedent del Nord que bufa amb gran intensitat i violència, però també hi predomina el "Gregal" provinent del Nord-Est. A partir de factors com la pluja o el vent característics a l'Alt Empordà, al Pla Tudela s'han creat figures i formes geològiques, abstractes, originals i curioses per tots els públics, que han estat un lloc de font d'inspiració per a molts artistes com Salvador Dalí i Josep Pla.

Imatge de la forma d'una roca, figura en forma de conill.¹

Imatge que destaca la bellesa del mar i roques de Pla Tudela²

¹⁻² Foto www.marenostrum.org

Pelai Martínez descriu el paratge com “... una naturalesa salvaje, definida por un mar bravío que obliga a las embarcaciones de respetable calado, a refugiarse en los puertos inmediatos, durante los temporales de tramontana y de levante, un mar que erosiona las rocas afectando las formas de una magnificencia cósmica obsesionante que la más exaltada fantasía no es capaz de sospechar; los cataclismos producidos por erupción volcánica, han dado lugar a una grandiosa geología, en la que los esquistos pizarrosos alternan con las lavas convulsionadas, los granitos y los gneis, cuyas superficies, cuando están situadas tierra adentro, vienen sobrevaloradas por la acción de vegetaciones criptogámicas que les dan una extraordinaria riqueza a base de cadmios y grises azulados finísimos, sumiendo estas rugosas superficies, una calidad cromática solo comparable con la de las más bellas tapicerías persas. Es precioso haber tenido la oportunidad de vivir una noche de temporal refugiado en el Pla de Tudela, sintiendo abrirse las entrerías de la tierra por efecto de la tormenta desde la hosquedad de Calipso y contemplar el grandioso y sin par espectáculo que se produce al incidir la luz del rayo sobre las obsesionantes siluetas de las rocas denominadas “El Aguila” y “El Camell” de un realismo fascinador, recortándose sobre la oscuridad de un cielo denso, para captar con toda su intensidad, la grandiosa y sublime obra del creador, sintiéndose uno minimizado ante una naturaleza tan extraordinariamente bella y grandiosa.”

Plànol del Cap de Creus que va utilitzar Pelay Martínez per situar el Club Med, on també va marcar l'accés per arribar-hi.³

³ Foto del Plànol propietat del COAC de Girona

PROJECTE DEL CLUB MED I COMPRA DELS TERRENYS AL CAP DE CREUS

Dos socis, el belga Gerard Blitz i el francès Gilbert Trigano, l'any 1949 van tenir la idea de muntar el Club Méditerranée (CM). L'any següent van obrir el primer Club a Alcudia (Mallorca) amb l'objectiu de "desenvolupar el gust de la vida a l'aire lliure i la pràctica de l'esport", i des de llavors un creixement progressiu fins arribar als 86 "villages" de vacances repartides per tot el món. El Club Med va ser el segon.⁴

Es disposa de molt poca informació sobre els antecedents del Club Med de Cadaqués. Com va sorgir la idea? Qui va fer la proposta? Quan es va començar a adquirir els terrenys? Tenien algun soci català? El poble estava d'acord amb la construcció? Són algunes de les preguntes, a les quals no tenim resposta, i que probablement ens donarien pistes sobre alguns aspectes més del procés d'especulació viscut a la Costa Brava –i tot el litoral mediterrani- durant els anys 60.

Les escasses dades indiquen que va ser l'empresa Culip S.A. la que a partir del 1960 va començar a comprar terrenys rústics al Cap de Creus amb la intenció suposadament de fer-hi ja el Club Med. Culip o kulip és el nom de l'empresa espanyola que crea i representa els interessos del CM però també hi intervenen dos empreses més, European Sites and Devedlopment S.A. (ESADE.SA) i De Viginer S.A. (que correspon al belga W.A. de Vigier).

Algunes informacions periodístiques de l'època parlen també de la intervenció directa amb l'Ajuntament. *"Cal assenyalar que jugà un paper molt important en les operacions de compra d'aquests terrenys l'ex-secretari de l'Ajuntament de Cadaqués, home expert en els expedients de domini. Comprava tots els terrenys que passaven a domini públic per manca de pagament dels impostos per part dels propietaris. Des del seu despatx a l'Ajuntament i en estreta relació amb una sèrie de gent que estava interessada amb la compra dels terrenys del Club Méditerranée, aquest dominava la situació. No cal dir, que aquest secretari va ser expulsat del poble"* segons l'article "Com el Club Méditerranée s'instal·larà a Cadaqués". Presència, numero 576 de l'any 1985 de Narcís Genís.

---

⁴ www.clubmed.fr

Imatge del paratge de Pla Tudela l'any 1929, abans de la construcció del Club⁵

En aquell moment l'espai del Cap de Creus no tenia cap tipus de protecció territorial, es reconeixia la seva excepcionalitat i segurament per aquests dos motius els propietaris van actuar amb una especial sensibilitat i respecte per l'entorn. No gaire lluny, des de Portlligat, el pintor Salvador Dalí havia aconseguit que Franco aprovés l'any 1953 un decret de declaració de *"Paraje pintoresco de la cala de Portlligat y zona montañosa inmediata"* i que es creés un patronat que vetllava per salvaguarda de la zona (inicialment presidit per Miquel Mateu, propietari del Castell de Peralada i ex alcalde de Barcelona, i posteriorment pel president de la Diputació de Girona, Joan Llobet). La declaració d'intencions del decret, encara amb vigència diu: *"con el crecimiento que de día en día va adquiriendo el turismo en estos lugares pintorescos de la Costa Brava, un lugar apartado como Portlligat está cada día más amenazado de sufrir lamentables desnaturalizaciones que sin duda atenderían contra el carácter específico de austeridad que conviene defender. Por eso, y para evitar que la citada cala de Portlligat y sus alrededores puedan verse afectados por obras que tienden a desnaturalizar el paisaje, es necesario declararlo paisaje pintoresco"*.⁶

Inicialment el projecte va despertar un gran interès pel poble de Cadaqués. S'anunciava que podria allotjar fins a 1.200 turistes i que deixaria uns 40 milions anuals de pessetes (240.404, 84 euros) al municipi. Quan els propietaris del Club Med van disposar de tot el paratge de Tudela, Culip i Cullaró, van obtenir permís per a construir-hi un complex de vacances. Els responsables de redactar el projecte de construcció de la ciutat de vacances va ser els arquitectes Pelai Martínez Paricio (i Jean Welier, arquitecte del Club Med).

⁵ Imatge cercada per Josep Playà

⁶ Actes del Patronat de Port Lligat, centre d'estudis Dalinians. (Fundació Gala-Salvador Dalí.Figueres)

UNA REALIZACION DE KULIP S.A.

En un paisaje único en Europa, encuadrado en una naturaleza dantesca de fantásticos contrastes, el esfuerzo conjunto de tres empresas ha hecho posible la urbanización de 5.000.000 de metros cuadrados, y abierto al mundo unos terrenos totalmente desconocidos y aislados durante miles de años.

Sobre cuatrocientos mil metros cuadrados de estos terrenos, el «Club Mediterráneo» ha instalado su primer pueblo de vacaciones en España.

EN LAS CALAS DE CADAQUES

con
golf, tenis y piscina,
centro comercial,
club náutico y boleras,
hoteles y restaurantes

arquitecto	PELLO MARTÍNEZ PÉREZ	INGENIERO	BERNARDI
arquitecto	JUAN ANGUERA VICENTE	INGENIERO	E. SAEDELA
arquitecto	JUAN WELER	INGENIERO	KULIP S.A.
arquitecto	ANTONIO VILA DE WILLE	INGENIERO	R.A. DE VIDUA

EN LA COSTA BRAVA de GÉRONA España

Anunci a LA VANGUARDIA Española de 31 de maig de 1962

PROCÉS DE CONSTRUCCIÓ FINS A LA SEVA INAUGURACIÓ

El projecte del vilatge de vacances a la plana de Tudela comença amb la redacció del Pla general d'ordenació de la finca a finals del 1961 per Pelai Martínez i Jean Welier. L'arquitecte figuerenc Pelai Martínez, que des de petit coneixia i apreciava aquests paratges, va tenir una especial cura en el disseny de les construccions i fins hi tot va consultar al seu amic Salvador Dalí. *“No destruyamos el pedazo de Atlántida geológica sublime que es la plana de Tudela”*⁷ li va escriure Dalí. I existeix un dibuix de Dalí al seu amic en que li proposa fer cases de planta baixa, tipus cases de pescadors, per reduir l'impacte i colors que no trenquin l'harmonia del paisatge.

És molt reveladora també la carta que Pelai Martínez va adreçar a l'escriptor Josep Pla: *“Quan van venir a encarregar-me aquest treball, m'hi vaig pensar molt abans d'acceptar-l'ho doncs em dolia que aquell Pla de Tudela, tan extraordinàriament privilegiat i tan estimat per mi, fos profanat per males mans; Jo hauria volgut que quedés sempre tal com jo l'havia conegut, en estat primitiu i salvatge [...] Després d'haver-m'ho ben pensat vaig acceptar l'encàrrec pensant que si no el feia no es deixaria pas de fer i el que hi intervingués és ben segur que no s'ho hauria pres amb tant de respecte i carinyo. Els vilatge es compon d'uns elements en nombre important – ja que s'hi allotja una gran quantitat de persones – com són les cel·les, totes bipersonals i per tant amb elements de poc volum que no va ésser gaire difícil camuflar; Les vàrem agrupar amb petites unitats preocupant-nos que, vistes des del mar donessin la impressió d'una volada de gavians, més dificultat ens la presentaren els edificis col·lectius de gran massa –menjador, cuina, bar - on calia disposar-ho tot de la manera menys ostensible possible; per aconseguir-ho es va fer necessari remoure una quantitat imponent de metres cúbics de licorella; que terra, n'hi ha poca, i en el desfonat de l'excavació s'hi va disposar el teatre a l'aire lliure, amb la graonada tallada a la roca i amb un sublim telo de fons com és la roca anomenada l'aguila.”*⁸

El Club Med va obrir les seves portes el 9 de juny de 1962. Ocupava una zona de 225 hectàrees i un font de mar d'un kilòmetre lineal. S'hi van construir 370 bungalows, dos restaurants, un port i altres edificis de serveis (bar, piscina, pista d'esports, discoteca, amfiteatre), utilitzant només unes 6 hectàrees d'espai construït. Els terrenys eren

⁷ Josep Playà. El país de Dalí, consorci del Museu de l'Empordà- Figueres 2004

⁸ Carta de 29 d'octubre de 1976. Publicat aquest fragment per 1ª vegada a Diversos Autors, Pelayo Martínez

propietat de Culip S.A. i la gestió anava a càrrec de l'empresa Servicios Auxiliares Club Mediterrané S.A. que es va mantenir fins el seu tancament.

Foto de la inauguració del Club Med. Curiosament va assistir-hi Dalí i Gala, i l'arquitecte Pelai Martínez.⁹

La presència d'autoritats a l'acte inaugural diu molt del suport de les diferents administracions franquistes. Hi havia el governador civil de Girona, José Pagès; el president de la Diputació de Girona, Juan Llobet; el delegat provincial de la Vivienda, Julio Esteban; el Secretari Provincial del Ministeri d'Informació i Turisme de Girona, José Mª Suñer; el general en cap de la 2ª Zona de la Guardia Civil, Enrique Serra; el cònsol de França a Girona; els alcaldes de Cadaqués, Figueres i Girona, etc. Per part de l'organització van intervenir en la inauguració en Gerard Blitz, director general del Club Mediterrané i Antonio Van de Walle, president del Club Mediterraneo Español, que apareix també com a enginyer responsable del projecte. I curiosament l'artista figuerenc Salvador Dalí i la seva dona també van assistir a l'acte.

A partir de la inauguració el complex va esdevenir misteriós. Es feia córrer, d'entre els que hi podien entrar (per feina) i en el mateix consolat francès, que la vida dins del complex s'assemblava al de les comunes hippies, però en "plan elitista". *"Arriben en vaixell i no es mouen durant un mes, practiquen golf, tenis, tir i submarinisme. Tenen*

⁹ Foto de Joan Vehí Serinyana, Cadaqués

de tot perquè tots els serveis són comunitaris. Quan arriben, deixen a la caixa forta la documentació i els diners i circulen tot el dia en banyador amb uns collarets de boles de colors que els serveixen per pagar al bar o a la discoteca".¹⁰ Aquest era el model de vacances que s'hi practicava. Però a Cadaqués es qüestionava on eren les 800 persones que cada any deixaven 40 milions de pessetes.

Foto de la inauguració, s'observen la resta d'assistents a l'acte.¹¹

¹⁰ Josep Playà Maset "la piqueta entre en el Club Med" La Vanguardia 14 de Gener 2007

¹¹ Imatge de Joan Vehí, Cadaqués

ELS PROGRESSIUS PROBLEMES AMB LES ADMINISTRACIONS COMPETENTS

Sembla que durant els primers anys van donar llibertat absoluta als propietaris. Moltes llicències d'obres per reformes o millores, no van ser demanades ni abonades i tampoc es pagaven determinats impostos. Però poc a poc tant l'Ajuntament de Cadaqués com el Ministeri d'Informació i Turisme van començar a sol·licitar permisos i a fer requeriments als propietaris, que tenien a la mà diversos projectes d'ampliacions, alguns dels quals es van dur a terme sense gaire contemplacions.

Una de les primeres sol·licituds de les quals es té constància és de setembre de 1970. On el ministeri de Informació i Turisme envia un escrit al Club Med per indicar-li que ha d'adequar les instal·lacions a determinades normes. Molts dels problemes tenien a veure amb tema higiene ja que el "villatge" no disposava de determinats serveis. Els lavabos eren comunitaris i es funcionava amb dues fosses sèptiques i el clavegueram duia totes les aigües residuals a través d'una tubera fins a l'interior del mar. En l'escrit del Ministeri s'amenaçava de no deixar obrir les instal·lacions l'estiu següent. Bona part de les exigències eren de difícil compliment i els propietaris van aconseguir un informe favorable de l'Ajuntament que va permetre la continuïtat de les instal·lacions amb els permisos corresponents als que s'exigien per un càmping, de menor incidència. Una de les exigències que va ser acceptada teòricament pels propietaris feia referència a la necessitat de mantenir els accessos per terra, oberts fins al mar, cosa que tampoc es va respectar.

Amb l'arribada de la democràcia es va qüestionar tot el recinte. A la premsa es parlava obertament del "Gibraltar català" i la tanca que barrava el pas dels vehicles a l'entrada del Club Med es va convertir en un símbol de la ocupació d'un espai verge. L'11 de maig de 1983 la Direcció General de Ports i Costes denega a Culip S.A. la sol·licitud de legalització d'instal·lacions en zona de domini públic. La premsa titula: "*Será desmantelado un club privado para extranjeros*".¹² Però el cert és que encara es va mantenir obert vint anys més.

---

¹² La Vanguardia, 20 de Maig de 1983

L'any 1988 s'aprova la Llei de Costes que preveu una "servidumbre de protección" d'una amplada de 100 metres des del límit del litoral.¹³ La llei donava un termini de 5 anys a l'Estat per delimitar la zona pública de costa però al cap de 17 anys només s'havia deslindat un 70% del litoral.

Actualment quan no està fet el "deslinde" l'Estat no pot aplicar cap expedient sancionador per ocupació indeguda o per construcció en domini públic. I si un cop fet el "deslinde" una casa es troba en zona pública, el més freqüent és que el Ministeri doni 30 anys de llicència d'ocupació.

En el cas del Club Med donat que no s'havia fet l'adaptació del "deslinde" segons els nous paràmetres de la llei ara vigent, es va optar per arribar a un acord: Establir una franja de 6 metres al voltant de la costa, ampliable a 20 metres. Però cap d'aquests requisits es complia tampoc en el Club Med de Cadaqués.

L'any 2000, en motiu de la caiguda d'una torre de tensió la línia elèctrica, l'Ajuntament de Port de la Selva va fer un requeriment oficial al CM perquè la desmuntés, havia donat subministrament al club i passava pel seu terme, a més aquells moments ja estava en desús. 75 torres i més de 8 kilòmetres d'instal·lacions passaven en ple Parc Natural, sense manteniment, perquè el CM des de feia més d'un any que s'abastia amb un grup electrogen propi, a causa de la caiguda de la primera torre. El CM no el va atendre i va seguir així fins la seva fi.

---

¹³ www.boe.es/consulta_ley_de_constas.

---

32 ● LA VANGUARDIA

Cadaqués 20/5/1983

Será desmantelado un club privado para extranjeros

El «Club Mediterranée», situado en la Cala Tudela del cabo de Creus, en el término municipal de Cadaqués, será desmantelado próximamente. Sus instalaciones han sido construidas ilegalmente. Los terrenos que venía ocupando serán reintegrados al uso público.

La correspondiente comunicación fue hecha a la empresa Culip, S. A., que representa los intereses del club, por el Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo. El próximo desmantelamiento del club se debe a la existencia de un proyecto para declarar parque natural una parte de la zona en que se encuentra.

Las instalaciones consisten en un embarcadero, servicios de ducha, instalaciones acuáticas, solárium y diversos accesos al mar. Las obras fueron realizadas hace unos diez años, aunque hasta ahora no se había solicitado formalmente su legalización, petición que ha motivado la acción legal por parte de la Administración.

El club, que es francés y cuenta con instalaciones semejantes en diversas partes del mundo, está dedicado a actividades deportivas y nudistas, y la entrada está prohibida a los que no son socios, circunstancia que ha motivado numerosos conflictos con los turistas y el vecindario.

Notícia de La Vanguardia, 20 de maig de 1983

Imatge del conjunt dels bungalows implantats al relleu de les roques¹⁴

Imatge des d'una altra vista dels emplaçaments comuns.¹⁵

¹⁴ Imatge de Joan Vehí, Cadaqués

¹⁵ Foto extreta de l'arxiu COAC de Girona

LA DECLARACIÓ DE PARC NATURAL DEL CAP DE CREUS I L'EXPROPIACIÓ

L'any 1992 el Cap de Creus va ser declarat espai d'interès natural pels seus valors geològics, ecològics, paisatgístics, botànics i d'interès cultural pel Decret 328/1992 (Pla Espais d'Interès Natural). Però el pas definitiu per a la protecció de tot aquest espai va ser amb la declaració de Parc Natural aprovada pel Parlament de Catalunya. El Parc Natural del Cap de Creus es va crear el 12 de març de 1998. La seva superfície és de 13.843,11 ha, de les quals 10.780,44 ha corresponen a la part terrestre i a la marina 3.063,67ha. Situat dins la comarca de l'Alt Empordà, els seus límits es situen a la franja litoral compresa pels municipis de Roses, Cadaqués i Port de la Selva, i s'estén per l'interior fins als municipis de Palau-savardera, Pau, Vilajuïga i Garriguella.

La Generalitat de Catalunya delimita les diferents figures de protecció especial que engloben l'àrea del Club Med, es tracta del paratge natural d'interès nacional del Cap Gros – Cap de Creus i la Reserva Natural Integral de Cap de Creus i posteriorment s'aprova el Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge del PN de Cap de Creus. El pla especial és l'instrument normatiu i d'ordenació global que permet la preservació estricta i la restauració dels sistemes naturals terrestres i marins del PN de Cap de Creus.

La figura de Reserva Natural Integral és el grau màxim de protecció que preveu la Llei d'Espais Naturals i delimita clarament els usos que es poden permetre als espais amb aquest grau de protecció. El Pla especial delimita la zona de s'Agulla – es Camell, on hi ha el Club Med, com a zona d'ordenació específica explícita i en determina la restauració ambiental tenint en compte que es tracta d'un espai transformat envoltat per una Reserva Natural Integral. D'acord amb la normativa del Pla Especial, l'activitat del Club Med passa a ser "inadequada" amb els nous criteris d'ordenació, ús i de respecte al medi¹⁶

A partir de l'estiu de 2003, moment en què el Club Med tanca les seves portes al públic, comencen unes llargues negociacions entre l'empresa i el Ministeri de Medi Ambient (MIMA), per tal que l'Estat aconseguís aquells terrenys. Inicialment la Diputació de Girona va taxar el complex en 1,8 milions d'euros, mentre que els

¹⁶ <http://mediambient.gencat.cat>

propietaris en demanaven 24 milions. Les xifres es van anar aproximant i la propietat va contractar fins hi tot com a intermediari a Joan Laporta, expresident del Barça i Parlamentari de Catalunya.

La compra del Club Med per part de MIMA forma part d'un programa per a l'adquisició de terrenys en el litoral per reforçar la protecció de la costa d'acord amb el procediment previst en la disposició Adicional Tercera de la Ley de Costas, de 28 de juliol de 1988.

Quan va ser comprada la finca, el Ministeri va recordar que aquesta finca es trobava afectada per la declaració de Parc Natural per la Llei 4/1998 aprovada pel Parlament de Catalunya i formava part també de la Red Natura 2000 com a Lugar de Importancia Comunitaria (LIC), que ve a ser com un catàleg europeu d'indrets de més interès natural. La nota oficial del ministeri deia que *"la mencionada finca se sitúa en dos hábitats de interés comunitario (directiva 67/97/CE), en concreto el correspondiente al Código 1240: acantilados de las costas mediterráneas colonizados por vegetación con Limonium spp, Endémicos, y el correspondiente al Código 5210: matorrales y chaparrales con Juniperus spp arborescentes no dunares"*.¹⁷

El 23 de desembre de 2005 es signa el contracte d'expropiació entre el Club Med i el MIMA per un valor de 4,5 milions d'euros. Una resolució de 19 d'octubre de 2005 del Director General de Costas, per delegació del Ministeri de Medio Ambiente, havia declarat *"de unidad pública para el fin de la protección integral del dominio público marítimo-terrestre, así como los trámites legales para su expropiación"*.¹⁸ L'expropiació afectava a dues finques: una de 150 hes propietat de Servicios Auxiliares del Club Mediterráneo S.A. i una altra de 50 hes de Zoraco SL. Era un gran pas per a la definitiva recuperació d'un nou espai dins d'un parc natural que l'any 2008 ha superat la xifra de 435.000 visitants.

---

¹⁷ www.marm.es

Imatge del Club en deteriorament a partir de la compra pel Ministeri de Medi Ambient.¹⁹

Imatge del Club des d'una altra vista, també s'observa que els fenòmens naturals han erosionat i malmès les edificacions.²⁰

¹⁸ Publicada al BOE número 301 de 17 de desembre de 2005
¹⁹⁻²⁰ Foto de l'arxiu familiar any 2007

Imatge aèria del vilatge del Club Med.²¹

PROCÉS DE DECONSTRUCCIÓ

L'any 2004 el Parc Natural encarrega l'estudi-redacció valorada dels treballs d'enderroc del Club Méditerranée a Cadaqués on es fa una primera estimació sobre el volum de runa dels edificis construïts i els costos del desmantellament. L'agost de 2005 el Departament de Medi Ambient i Habitatge (DMAH) promou un concurs per la via administrativa del Procediment Negociat per la Redacció del projecte de restauració ambiental a la zona de s'Agulla – es Camell (Club Méditerranée) al Parc Natural de Cap de Creus.

El 29 de desembre de 2006 el MIMA i el DMAH formalitzen un protocol general de col·laboració per a la gestió sostenible de la finca adquirida al Club Med. El MIMA es compromet en aquest protocol a portar a terme els treballs d'enderroc i restauració ambiental inclosos en el projecte tècnic corresponent i el DMAH adquireix el compromís d'avaluar i tractar tots els materials d'enderroc i altres residus i a restaurar els terrenys afectats amb l'objectiu de, un cop finalitzats els treballs de restauració, iniciar els tràmits per a incorporar l'àmbit de s'Agulla- es camell a la Reserva Natural Integral del Cap de Creus.

L'obra de restauració del Club Med, d'acord amb el protocol de col·laboració, s'ha dividit en dos projectes i promotors: la Dirección General de Costas, que realitza la deconstrucció de les edificacions, i Gestora de Runes de la Construcció S.A., que realitza la deconstrucció selectiva de vials i la resta d'estructures construïdes, la gestió de la totalitat de la runa, la restauració ambiental, el condicionament per a l'ús públic i l'eliminació de la flora exòtica invasora (majoritàriament *Carpobrotus edulis*).

Entre els mesos de gener i setembre de 2007, el MIMA, mitjançant l'empresa pública TRAGSA, executa el projecte de demolició d'instal·lacions en zona de domini públic marítimo-terrestre del Club Méditerranée. Les obres van consistir en la retirada de les estructures i dels materials de les passarel·les i amarratges de les cales i platges. El 21 de desembre de 2007 es signa el conveni de col·laboració empresarial en activitats

d'interès general entre el DMAH i la Gestora de Runes de la Construcció, S.A. per a l'execució del projecte de deconstrucció del Club Méditerranée. El 18 de gener de 2008 es va constituir la comissió de seguiment del protocol i poc després es va iniciar la retirada dels elements no fixos de les 443 construccions del centre de vacances. El 5 de juny de 2008 la Secretaria de Estado de Cambio Climático aprovava la resolució per la qual no se sotmet a avaluació d'impacte ambiental el projecte de restauració.²²

Objectius de la restauració ambiental:

L'objectiu principal d'aquesta actuació és la restauració ambiental, ecològica i paisatgística de tot l'àmbit de les instal·lacions del centre de vacances, que ocupen una zona catalogada com a Reserva Natural Integral (recordo que és el màxim nivell de protecció d'un espai natural). Per a tal fi s'ha procedit a la redacció i execució d'un projecte específic de restauració ambiental en aquest àmbit. L'equip redactor del projecte, presentat el 17 de març de 2009, és un grup multidisciplinari dirigit per l'Estudi Martí Franch, arquitectura del paisatge, i per J/T Ardèvol i Associats, SL, aparelladors i arquitectes tècnics, amb el suport d'un ampli grup d'experts externs i amb la supervisió tant de Gestora de Runes de la Construcció com del Departament de Medi Ambient i Habitatge. Treballant amb la màxima cura i eficiència ambiental per la preservació de la flora, i intentant de reduir l'afectació amb l'entorn, la generació de residus, el transport i l'emissió de gasos.

Pressupost:

El pressupost estimat per a la deconstrucció de les edificacions del Club Med és de 7.032.361,72€. El finançament el compartiran el Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino i el Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Durada de l'obra

L'execució del projecte de recuperació té una durada estimada de 12 mesos incloent possibles dies inhàbils a causa de la incidència del vent. Així mateix, cal afegir-hi els períodes de vacances i estivals en què no estan autoritzats els moviments de vehicles de gran tonatge pels carrers i carreteres de Cadaqués. En aquesta previsió no s'inclou

²² www.mediambient.gencat.cat

l'estimació dels treballs d'extracció de la vegetació invasora, els treballs de plantació, ni tampoc els treballs de reforma del vial entre el Club Med i Cadaqués.

El procés de deconstrucció ha de seguir unes mesures generals necessàries per minimitzar els impactes al paratge i per no incórrer en situacions que facin perillar alguna altra acció del procés de desmantellament. La mesura més important és realitzar la deconstrucció de manera selectiva i en sentit invers al de la seva construcció, i evitar així, malmetre l'espai protegit.

La deconstrucción del cabo de Creus

Los trabajos para devolver las calas que formaban parte del Club Med a su estado original ponen en evidencia el maltrato al litoral catalán en los años 60 ≡ Cuatro operarios separan el hormigón de la roca

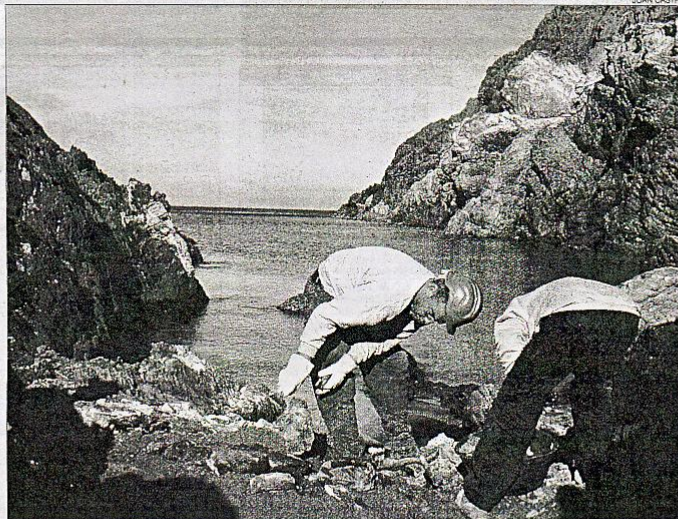
Alt Empordà

JUAN RUIZ SIERRA
CADAQUÉS

Todos los chalets adosados del Club Mediterráneo de Cadaqués tenían un nombre y todos los nombres eran en francés. Muchos de las placas donde aparecía el título de cada pequeño inmueble –superficie: apenas 10 metros cuadrados– han sido arrancadas desde aquel verano del 2003 en el que este recinto, uno de los primeros en desarrollar el concepto de vacaciones con todo incluido, abrió por última vez sus puertas, pero todavía se pueden ver algunas. *Resine, Malachite, Citron* o *Allegresse*. A partir de este chalet comenzaba a escucharse ayer un sonido muy distinto al del soplo del viento y el graznido de las gaviotas.

Era el desasosegante ruido del martillo neumático. En su segundo día en Cala Agulles, donde, en los años 60, los responsables del Club Med tuvieron a bien derramar un mar de argamasa sobre las rocas para que sus clientes pudieran alcanzar el mar con toda comodidad, cuatro operarios contratados por el Ministerio de Medio Ambiente realizaban un trabajo que tiene más que ver con la arqueología o la vanguardia gastronómica de El Bulli que con las simples obras. En el mismo trozo de tierra en el que se halla el restaurante de Ferran Adrià, sede de la tortilla deconstruida, se está llevando a cabo una deconstrucción en la que, en lugar de huevos y patatas, los ingredientes son hormigón y roca.

«Tenemos que ser muy cuidadosos», dijo Miguel Ángel Sánchez, uno de los operarios. Casi tanto como un grupo de arqueólogos

►► Una tarea delicada ► Dos operarios separan con cuidado el hormigón de la roca, ayer en Cala Agulles.

► EL LUGAR

El antiguo complejo parece hoy un abandonado poblado del Oeste americano

► LOS PLAZOS

Cala Agulles estará limpia de cemento en dos semanas, según los obreros

que encuentra en el Valle de los Reyes una tumba virgen con la momia de algún emperador egipcio. Se trata de separar el hormigón que derramaron los responsables del Club Med de la roca original del cabo de Creus, de forma que esta cala se retrotraiga a cuatro décadas atrás.

Como si nada hubiera ocurrido. Como si esta barbaridad urbanística en pleno parque natural nunca se hubiera llevado a cabo. Cuando Cala Agulles haya pasado por esta singular máquina del tiempo, los obreros se trasladarán a Cala Culp, Cala Cu-

llaró, Cala Tudela y, por último, al Racó de Francarols. En todos estos lugares también hay plataformas con kilos y kilos de hormigón, prueba de que no solo en el denostado Levante se cometieron salvajadas contra el litoral.

Un mundo aislado

El Club Med, que abrió sus puertas en 1962, era un compartimento estanco dentro del Cap de Creus. Hasta el punto de que los habitantes de Cadaqués lo bautizaron como Gi-

braltar, por el nulo contacto que tenían con los clientes de un complejo de vacaciones que cuenta con centros repartidos por todo el planeta y que, durante décadas, fue sinónimo de playa, sol y sexo, no necesariamente por este orden.

Ahora, sin embargo, en lugar de turistas franceses con la piel del color de una gamba, lo que hay es la nada más absoluta. El centro para veraneantes, que ocupaba 200 hectáreas y contaba con 370 chalets adosados, dos restaurantes, bar, piscina, pistas de tenis, de tiro con arco, discoteca y anfiteatro, ofrece el aspecto de un poblado del antiguo Oeste norteamericano que ha sufrido una sangrienta *razzia* por parte de un grupo de indios arapahoes. Todas las construcciones están desconchadas, muchas de las duchas tienen los grifos arrancados y algunos caminos han sido borrados por la maleza.

8.000 kilos al día

Dicen los operarios que, al ritmo que llevan –nada menos que 8.000 kilos al día de hormigón separados de la roca–, Cala Agulles estará limpia en dos semanas. El plan para demoler la fachada marítima del Club Med tiene una duración de ocho meses y un presupuesto de 841.278 euros. El derribo de las edificaciones será más largo. De momento, la Generalitat y el Ministerio de Medio Ambiente han firmado un protocolo por el que este último organismo pagará tres millones de euros de los 6,5 en que está valorado el derribo total. A la cifra, claro, hay que sumar los 4,4 millones que el Ministerio pagó en el 2005 por los terrenos del recinto.

Todo esto para que el parque natural de Cap de Creus retroceda a cuatro décadas atrás. ≡

Nota de premsa, El Periódico, 11 de gener del 2007

Treballs de Deconstrucció:

El **procés de deconstrucció** s'ha dividit en quatre fases; començant per operacions prèvies d'implantació d'obra, seguidament amb la neteja interior dels edificis (mobiliari, instal·lacions, estris i tot el material interior), la demolició de les edificacions (estructura i tancaments, incloent-hi el paviment de planta baixa, i la fonamentació dels edificis, catalogant-ne els residus com material dur i reciclant), i finalment amb la restauració d'alguns equipaments centrals(en forma de miradors), restaurant els cràters resultants de l'edificació i refent els tàlvegs i els drenatges orientals.

En aquesta imatge s'observa la transformació dels equipaments com Bar - Restaurant (1r pla) i la infermeria (al fons) en miradors.²³

També s'ha hagut d'eliminar la flora exòtica invasora que al llarg dels anys s'ha anat estenent al voltant de les edificacions a causa de les excessives zones enjardinades del Club Med. L'obra ha permès extreure més de 3.000 tones de plantes i vegetació exòtica com el bàlsam, la gazània i l'atzavara estimades en una superfície de 20 hectàrees. Un cop eliminada, des del parc es realitzarà un seguiment per eliminar la flora invasora en cas que reaparegui. Gràcies a aquestes mesures ha permès la recuperació de la flora autòctona, regenerant la vegetació ja existent i plantant llavors autòctones recollides in situ, també ha comportat la restauració de les dinàmiques i ecosistemes naturals mitjançant la recuperació de la platja i la Gran Sala del Pla Tudela.

²³ Foto del Club Med el 3 de Setembre de 2011

Imatge del bàlsam (*Carpobrotus edulis*) en el Parc Natural del Cap de Creus.²⁴

---

²⁴ Foto extreta de l'arxiu familiar de 2007

CARACTERÍSTIQUES DE LES EDIFICACIONS

SITUACIÓ DELS EMPLAÇAMENTS

Pelai Martínez i Jean Weiler abans d'obtenir el projecte definitiu, van fer dos esbossos. He considerat oportú incorporar les característiques de les dues primeres propostes, per poder captar l'objectiu principal del arquitectes i les variacions de les edificacions comunes i del conjunt dels habitacles.

Primera proposta

Pretén la implantació dels dos grans nuclis d'habitable, allunyats i separats per una zona comuna (centre d'acollida, restaurant, bar i teatre). Aquesta proposta no s'allunya gaire del projecte final. Però Pelai Martínez no acabava de tenir clar la posició de l'accés principal.

Pensen en edificar volums de mida petita en els turons, mentre que els grans edificis els vol camuflar a les zones més amagades, darrera grans roques i a la cota més baixa possible.

Segona proposta

Manté la posició de les edificacions excepte per un petit canvi en l'agrupació de les casetes, n'augmentarà la quantitat i les estendrà cap el sud.

Preveuen en el projecte també zones d'acampada situades en dos nuclis diferents (com els dos grups de casetes), de manera que l'impacte visual sigues menor i permetés que els usuaris poguessin seleccionar les vistes i l'orientació que preferissin.

Ara l'accés serà una artèria que unirà la zona comuna amb el conjunt d'habitatges situat a l'est (com la primera fase). Comença al límit de la propietat (enllaçada amb la carretera que va de Cadaqués al Cap de Creus), passant per un aparcament d'autobusos, magatzem, infermeria i arribant en una esplanada, on se situa l'edifici de recepció. Des d'aquest punt també es podia accedir a la cuina.

Plànol de la segona proposta, permet visualitzar les característiques anomenades anteriorment.²⁵

Proposta definitiva

L'accés principal, pavimentat i rodat, conduirà fins a Cala Culip unint tots els grups d'edificacions i des d'aquest sorgiran caminets com a recorregut secundari per a vianants.

També disposa d'una zona d'arribada que es convertirà en un distribuïdor que portarà des de els equipaments comuns a les zones de dormir.

La posició de la infermeria variarà respecte a la proposta anterior, se situa en la cota més elevada, amb un accés propi que alhora quedarà connectada amb el campament.

En definitiva les tres propostes plantegen el problema d'accés en una zona de molta dificultat tant per la seva posició com pels materials rocosos que la conformen. En la seva primera resolució són respectuosos amb l'entorn però és poc còmode pels usuaris i en canvi l'altra proposta, com a funcionament és millor però deixa molta més petjada en les roques d'aquesta zona del Cap de Creus.²⁶

Plànol de la tercera proposta.²⁷

²⁵ Foto d'un plànol propietat del COAC de Girona

²⁶ Informació extreta de la memòria "descripció del projecte" de Pelay Martínez

²⁷ Foto extreta dels ANNALS

COMENTARI DESCRIPTIU DE PELAI MARTÍNEZ SOBRE LES EDIFICACIONS MÉS DESTACADES

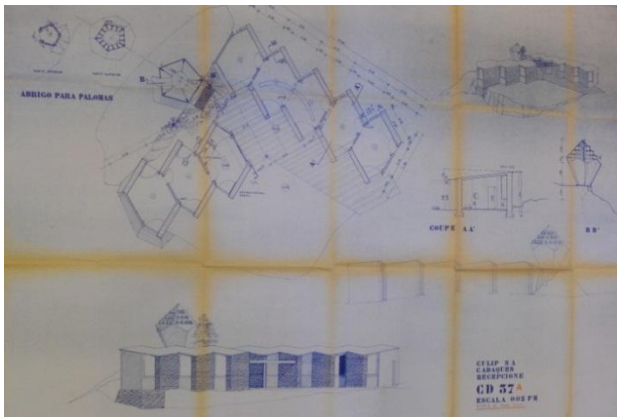
Paraules textuais de Pelai Martínez de les edificacions comunes, trobades a la memòria:

“Campamento de turismo propiedad del Club Mediterranée”

Edifici de recepció i informació

“(…)El primero está compuesto en planta por una serie lineal de cinco y tres hexágonos en los que se distribuyen las diferentes partes que integran el conjunto; la primera se destina a organización de los servicios generales y a continuación dos elementos dedicados a organización de excursiones, inmediato al negocio de pasaportes; en éste, contiguo al de tráfico en el grupo inmediato compuesto de tres elementos, se distribuye el despacho de Dirección, junto a una oficina y el departamento de caja. Longitudinalmente e inmediato a la parte que dejamos reseñada, corre un porticado de protección, tanto del sol como de la lluvia. El conjunto queda perfectamente adaptado a la topografía del sitio, siempre con el deseo de que las construcciones sobresalgan lo menos posible del terreno.

Su construcción es a base de bloques de hormigón con cámara de aire y revocados con mortero de cal y portland por sus dos caras y la cubierta es de placas auto portantes de “Durisol”. El basamento de los muros se proyecta con la losa del país. La carpintería de buena calidad a base de madera de pino de Flandes con herrajes sencillos y sólidos. Los paramentos interiores irán enjalbegados y la carpintería irá pintada al aceite de linasa. Las ventanas correspondientes a la fachada posterior van protegidas con persianas de elementos veritcales.”

Imatge del plànol de l'edifici de recepció i informació.²⁸

Restaurant bar

“(...) el restaurante-Bar se compone de dos alas, una de ellas con vistas sobre el mar y la otra sobre el magnífico espectáculo que ofrece el peñasco conocido por el “Aguila”, escultura natural de un realismo impresionante y que quedará sobrevalorada mediante su iluminación nocturna con potentes reflectores. Cada ala se compone de cuatro tramos, contruidos con jácenas de hierro laminado, sostenido por pilares de fábricas de ladrillo a cara vista; sobre estas jácenas se apoyarán unas vigas de hormigón pre comprimido que sirven de asiento a unas placas de “Durisol” autoportantes que contribuyen al forjado, sobre las cuales se dispone directamente el hormigón celular con un grueso variable con el objeto de obtener las pendientes de cubierta, que estará formada por una tela asfáltica construída in situ por medio de dos estratos de velo de fibra de vidrio comprendidos entre tres estratos de anulación asfáltica, recubriéndose el total con pequeña gravilla espolvoreada con cemento seco. (...)”

Imatge des de l'interior del restaurant i les seves vistes.²⁹

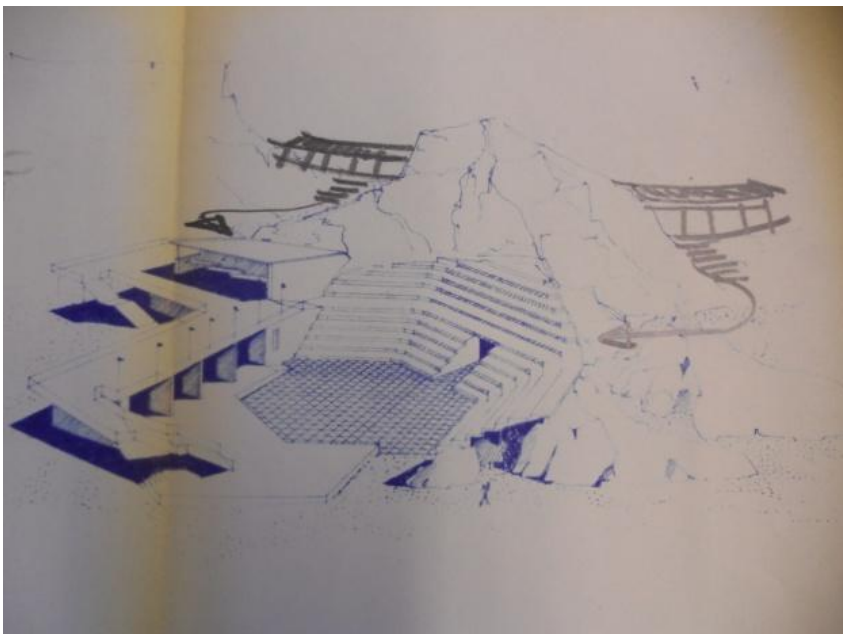
²⁹ Imatge de l'arxiu COAC de Girona

Imatge de la localització i estructura exterior del restaurant bar.³⁰

Teatre

"(...)Teatro de Natura excavado su graderío en la roca viva (...)"

Dibuix de Pelai del disseny del teatre.³¹

³⁰ Foto de l'arxiu COAC de Girona

³¹ Fragment del Plànol del teatre propietat de l'arxiu COAC de Girona

Vista del teatre.³²

Sanitaris

"(...)los servicios sanitarios que se ofrecerá, están en número de 47 W.C., 62 duchas, 50 lavabos y 18 fregaderos. Todas estas edificaciones tendrán los suelos de pavimento cerámico y las paredes enfoscadas con cemento portland y alicatado de azulejos barnizados. Todos los servicios dispondrán de agua corriente permanentemente. Los fregaderos así como los lavabos serán con pileta de porcelana, mármol o metálicas y estarán instalados al aire libre, pero convenientemente protegidos del sol y de la lluvia."

³² Foto de l'arxiu COAC de Girona

Imatge de varis grups de 15 bungalows amb el seu sanitari corresponent situat a la part sud de la foto.³³

Infermeria

"(...)Habrà una Enfermeria con Cuatro camas, con servicio médico facultativo con visita diaria, constando el horario en recepción."

Imatge que correspon al diseg i la sensació que volia donar Pelai.³⁴

³³ Foto de l'arxiu COAC de Girona

³⁴ Plànol de l'arxiu COAC de Girona

Imatge des d'una altra vista de la infermeria.³⁵

Instal·lacions d'aigua i llum

“(...) el agua potable se obtiene por mediación de cuatro pozos, con un caudal diario de 250m³, que se almacenan en dos depósitos subterráneos, uno de 500m³ y el otro de 100m³, en los que quedará instalado un sistema de clonación constante, reuniendo las condiciones de portabilidad química y bacteriológica que determinan las disposiciones vigentes... Las aguas residuales de la instalación se recogen en dos fosas sépticas, una de 300 m³ y la otra de 150 m³ siendo conducidas a un tanque de oxidación total, desde el cual, impulsadas por una estación de bombeo, son arrojadas al mar mediante emisario submarino, en el punto que en el plano correspondiente se indica, lugar de aguas muy profundas y alejadas de la zona deportiva, así como de la residencial. El establecimiento dispondrá de electricidad en toda la extensión del Campamento, estando durante la noche permanentemente encendidos puntos de luz en la entrada y servicios sanitarios y algunos distribuidos estratégicamente de manera que facilite el tránsito por el interior.

Asimismo habrá tomas de corriente en todos los lavabos de Caballeros y en algunas de señoras, así como también para caravanas. Todos los lavabos dispondrán de su correspondiente espejo. (...)”

³⁵ Imatge extreta de l'arxiu COAC de Girona

“(…) una piscina para niños y otra para adultos, que reunirá las condiciones técnicas sanitarias exigidas por la legislación vigente. Asimismo habrá una zona reservada a Parque Infantil, con aparatos e instalaciones de recreo y gimnasia infantiles (…)”

DEMOLICIÓ / DECONSTRUCCIÓ

La demolició del club Med ha estat un tema d'actualitat des del seu primer moment, un tema de debat que ha perdurat durant anys. Per un costat, l'Estat prioritza la recuperació del Parc Natural i destruir qualsevol rastre del complex hotel·ler. Mentre que per l'altre, el valor arquitectònic tradicional i social de la zona es trobava present i per tant, existien professionals de diferents àrees que lluitaren per conservar algun grup de cases com a exemplar.

Com s'ha esmentat anteriorment, es realitza un projecte de restauració ambiental que contempla la demolició del Club Mediterrané. Aquest ha estat executat pel Ministeri de Medi Ambient, Medi Rural i Marí (MARM) de l'Estat i el Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya (DMAH).

Per dur a terme aquesta demolició, es va crear un concurs per a professionals dins de l'àmbit de l'urbanisme. Es van presentar diverses propostes, però va guanyar la idea del despatx d'arquitectura de Martí Franch. La idea principal era crear un parc natural destinat a visitants deconstruint totes les edificacions i creant un itinerari per l'usuari. Segons l'arquitecte, la fase del projecte va ser llarga i dura perquè hi havia molts departaments i àmbits implicats i tots ells amb interessos diferents. Finalment, els objectius principals que s'han dut a terme són:

Deconstrucció dels bungalows

Treure paviments i crear-ne de nous emprant tècniques modernes de major precaució i menor dany sobre la roca.

Eliminació de la fauna exòtica i plantes invasores. Per replantar fauna existent amb perill d'extinció, com seria el fonoll marí.

Millorar l'accessibilitat, per la visita i la difusió de l'espai per ús públic creant itineraris marcats.

Creació de miradors perquè l'espectador pugui gaudir del paisatge més emblemàtic.

Marcant a través de plaques les diferents imatges d'animals procedents de les roques mentre assoleix la funció de reserva natural integral.

La deconstrucció de les 443 edificacions juntament amb els paviments (recorreguts) s'ha dut a terme de forma curada, conservant el màxim possible l'estat de la roca inicial. Per aconseguir-ho es va realitzar un estudi geològic que va permetre analitzar el terreny i les diferents tipus de roca. Com també, el procés del desmantellament dels bungalows fou mitjançant mètodes manuals.

Imatge del club med, ABANS .³⁶

Imatge sense el Club Med, ACTUALMENT.³⁷

Per crear aquest Parc natural en mig del Cap de Creus, era necessari crear uns itineraris accessibles on els visitants poguessin apreciar el paratge i els miradors emprats. Per fer-ho varen variar el recorregut existent de l'antic complex hotelier i empraren uns materials que no perjudiquessin a les roques.

Imatge de l'antiga infermeria del Club Med³⁸

Imatge del mirador actual del Parc Natural.³⁹

³⁶ Imatge de l'arxiu COAC de Girona

³⁷ i ³⁹ Foto feta el 2 de Maig de 2011

³⁸ Foto de l'arxiu familiar any 2007

La creació del miradors i punt de reclams pel parc s'inspiraren en els punts destacats de l'antic complex.

Un d'ells, situat a l'antiga infermeria que marcava el principi del recorregut separada de la resta de construccions per evitar el contagi de malalties.

Martí Franch i el seu grup van decidir inspirar-se en l'antiga infermeria com a mirador-monument pel paratge. L'interpreta en materials i proporcions diferents i li dóna ús de guaita. Per una banda, mantindrà l'accés de cara a mar però afegeix un de nou per arribar-hi des del nou itinerari que marcat. D'aquest mirador, només conservarà el sòcol de pissarra, que antigament era els fonaments de les construccions. I per l'altra banda, canviarà el mètode constructiu inicial, deixant enrere la construcció tradicionals i reproduint dos cubs oberts de ferro "corten" (rovellat). Canvia les proporcions de la infermeria per la mida dels bungalows d'aproximadament 11 m². Aquests cubs són oberts per poder apreciar el paisatge, per aconseguir marcar els tres conceptes (roca-mar-cel) imposa unes planxes horitzontals del mateix material. Aquestes també han estat dissenyades per dur a terme una funció útil: fer de barana per la seguretat dels visitants. I una funció estètica distingida a la inclinació d'aquestes làmines per enfocar els punts determinats de l'horitzó, ja que està situada a la part més alta i és on hi ha les millors vistes.

Imatge on es veu el mirador amb les característiques que volia marcar l'arquitecte.⁴⁰

⁴⁰ Foto feta el 2 de Maig de 2011

L'altre mirador, està situat a l'antic edifici de recepció i informació del club Med. L'arquitecte aprofita alguns dels diferents murs de pissarra que definien la construcció per definir l'espai. Aquests els connecta entre sí amb una planxa de ferro "corten". Amb l'objectiu de donar un ús d'espai-mirador-punt d'informació del parc. Aquests murs estaven pensats per poder-hi implantar uns plafons explicatius del Cap de Creus, per tal d'evitar possibles cartells en mig de l'itinerari del paratge.

Imatge antiga de la recepció .⁴¹

Imatge actual del mirador.⁴²

La idea de marcar un recorregut pel paratge de la Tudela era important per l'arquitecte. Per aconseguir-ho es va basar amb l'antic circuit existent per arribar a cada una de les agrupacions de bungalows. Aquest itinerari s'ha realitzat de la forma més integradora i dissimulada possible. S'ha utilitzat unes baranes de ferro "corten" de baixa alçada clavades directament a les roques. És l'únic material present al parc.

Imatge de la barana de ferro "corten".⁴³

⁴¹ Imatge extreta de l'arxiu familiar del 2007.

⁴² Imatge feta el 2 de Maig de 2011

⁴³ Imatge feta el 3 de Setembre de 2011

El paratge del Cap de Creus sempre ha estat font d'inspiració dels artistes empordanesos i de fora per la sinuositat de les formes de les roques. Per això l'arquitecte ha volgut destacar algunes de les siluetes d'animals emblemàtiques del lloc. Ho ha fet mitjançant unes plaques de ferro "corten" clavades al terra.

A la part fonda de la imatge un conjunt de roques formen la silueta d'un animal. Personalment te forma a camell.⁴⁴

Imatge d'una de les plaques amb l'animal-forma.⁴⁵

Fonaments que es va trobant al llarg del camí.⁴⁶

MAQUETA

Per acabar de complementar la meva recerca he construït una petita maqueta d'una part de la zona de s'Agulla durant el funcionament del Club Med. He triat, crear a petita escala, els emplaçaments on els turistes únicament anaven a dormir, concretament el grup de 15 bungalows que s'anava repetint constantment en dos zones del Pla Tudela, adaptant-se a l'orografia concreta depenent de la situació. Sí, podia haver construït la maqueta d'una de les edificacions comunes com el restaurant-bar, el teatre o la infermeria, però considero que no reflexen les principals finalitats de Pelai que mitjançant l'arquitectura mediterrània obté el menor impacte del paisatge. És una maqueta molt concreta amb l'**objectiu** de:

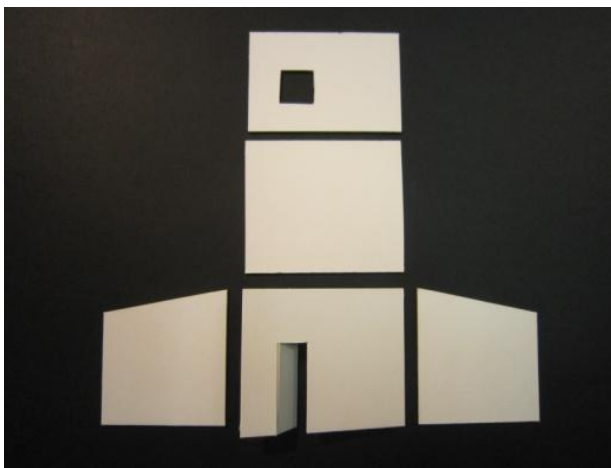
- Aclarir les proporcions dels bungalows.
- Analitzar com Pelai adaptava cada bungalow a la topografia sense modificar-la ni malmetre-la.
- Comparar la proporció en alçada dels fonaments de pissarra respecte el bungalow en sí.
- Estudiar el funcionament propi de cada grup de 15 bungalows.
- Ajudar a entendre el grup de bungalows des de tots els diferents punts de vista ja que la documentació cercada sempre ens la mostra des del mateix punt (des de la cota inferior).

Els passos que he seguit per poder realitzar la maqueta, són els següents:

1. A partir dels plànols originals de Pelai recercats a l'arxiu del COAC de Girona (Seu de Girona del Col·legi Oficial D'arquitectes de Catalunya) m'ha permès conèixer les mides exactes del grup de bungalows tipus. D'aquesta manera, els he pogut passar a l'ordinador mitjançant el programa Autocad (programa que vaig conèixer gràcies a un curs que vaig fer a l'estiu). Aquesta eina m'ha permès dibuixar amb exactitud les cases segons les cotes marcades en als plànols.

2. Un cop passades les mides i veure les proporcions en planta del grup de bungalous, he estudiat l'escala en que faria la maqueta. He determinat que l'escala ideal era de 1:50 perquè em permetia veure la relació proporcions de les tres dimensions correctament. I per tant, he procedit a imprimir els plànols a 1:50 que em permetran fer de plantilla per la maqueta
3. Per determinar els materials amb què faria la maqueta, m'he basat amb els que més em familiaritzo. Aquests són fàcils de manipular, tallar (cúter) i enganxar (cola instantània i cola blanca) :
  - **Cartró gris** de 1mm ens marcarà el fonaments dels bungalous que són de pissarra.
  - **Cartró mat** de 1,5 mm de gruix l'uso per les parets mestres que configuren cada caseta.
  - **Cartó ploma** de 3 mm de gruix ens ajuda a fer la topografia i marcar el relleu.
  - **Cartró ondulat** de 1,5 mm de gruix per simbolitzar les teules àrabs de la coberta de cada construcció
  - **Fusta de balsa** de 1mm de gruix em permeten diferenciar les portes i les persianes de les finestres.

4. Procés de l'elaboració de la maqueta:

m.imatge1

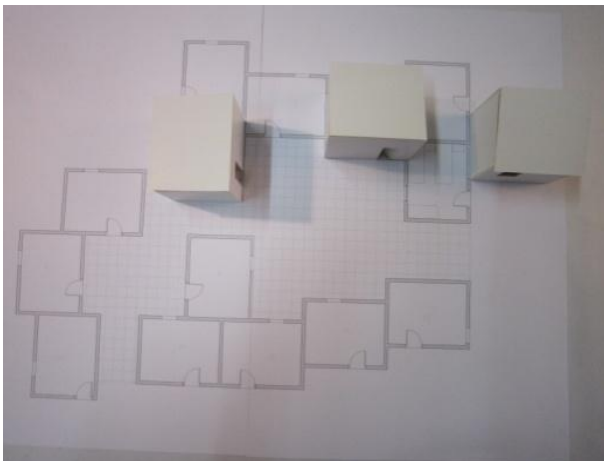
He cregut adequat iniciar la maqueta pels murs de càrrega que em permetran definir cada bungalou. Les mides les extrauré constantment de la plantilla impresa a escala 1:50.

A la m.imatge1 es veu cada un dels murs tallats preparats per enganxar-los i formar una de les construccions.

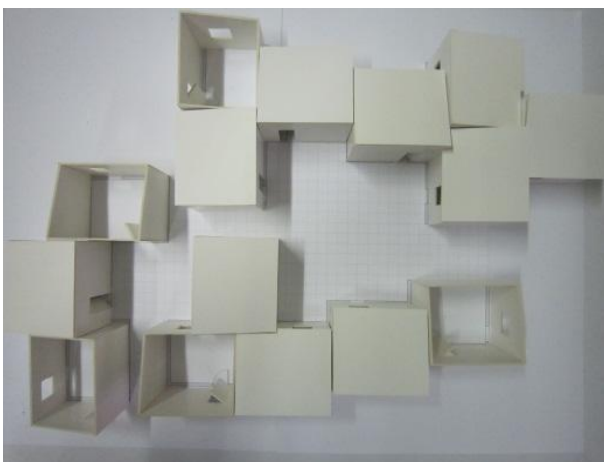
m. imatge2

Un cop enganxades totes les peces obtenim m.imatge2. Es pot començar apreciar la proporció d'una de les habitacions.

m.imatge3

Aquest procés esmentat anteriorment, es va repetint sense deixar de banda que s'ha d'adequar a la plantilla impresa.

m.imatge4

Encaixem les inclinacions de les cobertes que es toquen pel tal que sigui el màxim real possible.

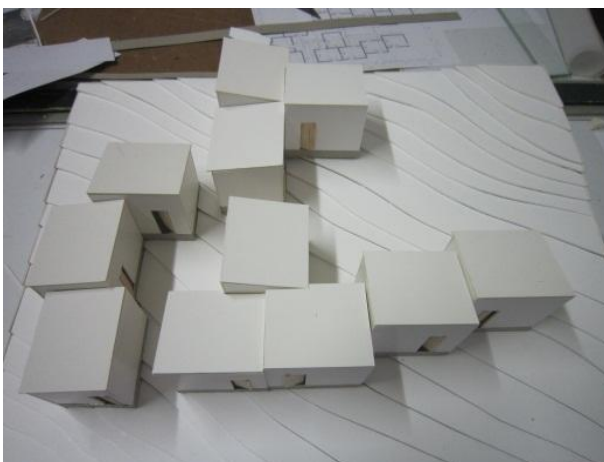
m.imatge5

Un cop he definit les construccions amb els seus murs, la forma coberta i les obertures. He procedit a realitzar una porció del terreny corresponent a s'Àguila. El terreny l'he realitzat amb cartó ploma de 3mm per tal de correspondre cada desnivell a 15 cm de la realitat.

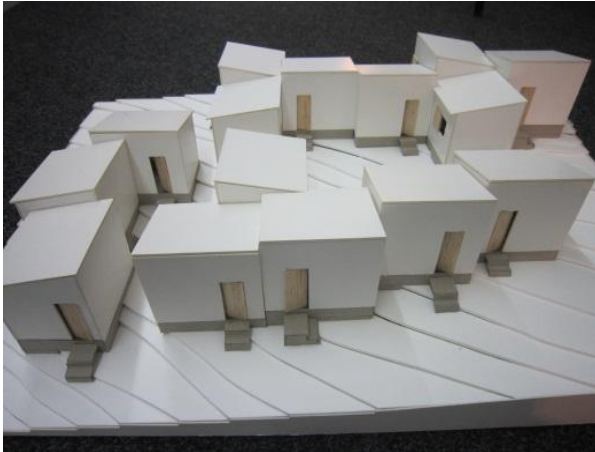
m.imatge6

En relació al grup de casetes acabem de perfilar afegint la fusta de balsa a les portes i a les persianes de lames abatibles. Com també definir alguns sòcols.

m.imatge7

En finalitzar el relleu, he procedit a encaixar cada bungalow a la topografia mitjançant els fonaments de cartró gris que correspondrien a la pedra de pissarra. Pelai va utilitzar aquest mètode per implantar les construccions al lloc.

m.imatge8

He encaixat i enganxat cada una de les construccions segons la situació que li corresponen. I he acabat de definir els accessos a cada bungalow (escales).

m.imatge9

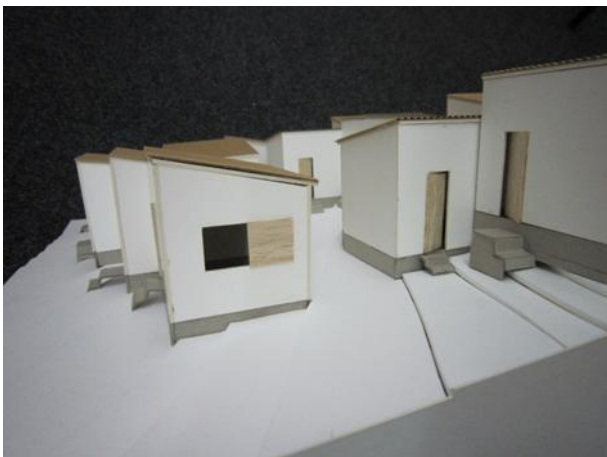
Finalment, per donar la sensació de més realitat, he cregut oportú afegir un cartró ondulat per definir les teules de la coberta inclinada

Realitzar la maqueta m'ha servit per valorar realment com era el grup de bungalows que existien. M'ha donat pistes de les estratègies que va emprar Pelai en construir i situar cada una de les construccions.

Bungalow–terreny

El territori que comprèn el pla de Tudela és rocós i amb un gran valor arqueològic i paisatgístic. Realitzant la maqueta m'ha ajudat entendre la cura que va tenir en Pelai en col·locar cada una de les construccions. La diferencia topogràfica del lloc la va aprofitar de suport per realitzar uns sòcols que feien de fonaments. Com també, la situació de cada bungalow estava pensada per crear uns espais lliures entre si formant com una placeta on hi hagués una relació amb les cases veïnes però al mateix temps tinguessin la seva pròpia intimitat.

m.imatge10 que s'observa la característica Bungalou-terreny

Bungalou-vistes

Gràcies al desnivell topogràfic, cada bungalou està col·locat de forma diferent buscant en tot moment les vistes. Fins i tot, l'accés a cada una de les construccions creen un recorregut esperant que sorprendre a l'usuari en camí cap a cada una d'elles.

m.imatge11 de Bungalou-vistes

Imatge de la mateixa vista en una agrupació semblant del Club Med.⁴⁷

⁴⁷ Imatge de l'arxiu COAC de Girona

Bungalou-bungalou

Les mides de cada bungalou són adequades i convencionals d'una habitació per a dues persones. Les alçada de cada un sembla que varien però és el mateix mòdul que es va repetint a llocs diferents: es gira en planta, canvia les obertures de lloc (segons la situació del mar) o s'agrupa d'un costat o altre. La porta i la finestra que té cada un es situen en cares confrontades per garantir una llum natural, vistes i ventilació de la sala. Formen grups de cases de mínim tres formant una petita comunitat o poblet.

m.imatge12

relació bungalou-

bungalou

CONCLUSIONS

Definitivament, després de cercar la informació des de la creació del Club, passant per les diferents fases i etapes, fins a l'actualitat. Buscant els objectius en la memòria de Pelai en cada una de les construccions i comparant cada una de les edificacions amb el que ha quedat després de la demolició. I finalment, realitzant una maqueta dels bungalows per reproduir a petita escala el que era fent un l'anàlisi del lloc i les seves proporcions. He adquirit uns coneixements que m'han ajudat a comprendre i crear-me una opinió sobre el que era el Club Med i com la seva demolició i la creació del parc de cala Tudela ha comportat desavinences dels ciutadans.

En Parlar del Club Med ha tingut una gran ressò a la comarca de l'Alt Empordà ja que des del seu primer moment fou un tema de debat. Els seus inicis amb la seva problemàtica de la societat hotelera que s'hi implantava i sobretot, pel lloc privilegiat que ocupava. A causa del gran èxit del complex, es va anar ampliant fins que l'Estat va deixar de donar permisos d'obres. A aquest no l'interessava que s'explotés un paratge natural que pertanyia al Cap de Creus. A partir de llavors les construccions es van anar degradant per la falta de manteniment i de possibles reformes fins que el complex es va veure obligat a tancar les portes i vendre's el terreny.

El Club Med tenia un gran valor arquitectònic per la seva cura a l'hora de construir-lo. La seva integració en el lloc, aprofitant les roques i adaptant-se al terreny, com també les proporcions i les agrupacions de cada bungalow són exemples de bona implantació al territori. El sistema constructiu de cada construcció era autòcton, amb materials i formes de construir de la zona costanera mediterrània. Per tant, estem parlant d'un estil arquitectònic de "cases de pescador". Més tard s'ha demostrat que Pelai va fer molt bona feina implantant aquest estil perquè en desmantellar les construccions s'han trobat les roques intactes.

El que sí que s'ha de posar en dubte, és l'abús de les ampliacions posteriors de l'explotació hotelera. Ja que ocuparen el territori de forma agosarada i incontrolada.

Com també, la filosofia d'aquesta societat francesa ja que només podien gaudir d'aquesta porció del paratge els mateixos socis.

Per concloure, el tema de demolició crec que s'ha dut a terme de forma molt radical. Conservar algunes edificacions perquè quedessin permanentment en la història de Pla Tudela hauria estat millor que desmantellar-ho tot. Podien haver mantingut aquelles edificacions més emblemàtiques i de més interès arquitectònic per dur a terme activitats logístiques del parc, com xerrades, exposicions, o inclús camps de treball que podrien ajudar a netejar, restaurar i eliminar la flora exòtica. També el podrien haver convertit en equipaments com un museu del que havia sigut el Club Med, amb visites guiades explicant el funcionament, la flora i fauna d'aquell paradís, buscar noves formes a les roques, etc. Crear d'alguna manera activitats de lleure, per fer-ne d'aquell lloc un ús, poder aprofitar i gaudir del paratge que durant anys ha estat prohibida l'entrada, inclús desconeguda per a molts Alt Empordanesos.

Però ja està fet, no em desagrada el que ha quedat de la deconstrucció però em fa por que els milions destinats en aquest paratge hagin sigut en va, que es converteixi en un lloc mort, que no sigui aprofitat ni conegut. Però això no se sap mai, el temps ho dirà. Com diu la dita popular: "temps al temps".

BIBLIOGRAFIA

LLIBRES

Pelayo Martínez, arquitecte pàg. 08-11

Annals de l'Institut d'estudis Empordanesos.- Vol.1, pag. 311

REVISTES

Revista de Girona Núm.228 gener-febrer 2005. Pàg. 58-64

Revista de Girona Núm.262 pàg.29 "Club Med: cap de lluç o cua de sardina?" de Rosa Maria Gil i Tort

AUDIOVISUALS

Resportatge de tve1 : <http://www.rtve.es/television/20101105/escarabajo-verde-12-11-2010-erase-vez-club/368765.shtml>

XARXA TELEMÀTICA (internet)

<http://www.coac.net/COAC/exposicions/GIRONA/1999/Pelayo/>

<http://www.clubcela.com/modules.php?name=ETFrame&op=ver&fid=18>

<http://www.lavanguardia.com/20090509/54058424346/josep-playa.html>

www.clubmed.fr

<http://es.blog.costabravas.com/cala-culip-y-el-pla-de-tudela-en-cadaques-cap-de-creus/>

<http://www20.gencat.cat/docs/parcsnaturals/Home/Cap de Creus/Novetats/pdf/Dossier Tudela Castell%C3%A0.pdf>

<http://www.cedat.cat/butlleti/html/cat/juliol10.htm>

<http://www.lapatriaenlinea.com/?nota=48661>

<http://mediambient.gencat.cat/cat/eldepartament/actuacionsiserveis/>

www.conselldeivissa.es/portal/recursosweb/

NOTÍCIES DE PREMSA

“Inauguración de un Centro de Vacaciones en la Playa de Culip (Cadaqués) construido por el Club Mediterráneo en España” Ampurdan, Juny de 1962

Narcís Genís, “ Com el Club Mediterranée s’instal·là a Cadaqués”, Presencia, num 576. Any 1983

“Un “peñón” francés en el cabo de Creus” de Elianne Ros, Sociedad, 30 juliol de 1988

“Satisfacción generalizada por la oferta de compra del Club Mediterranée” de Carles Arbolí, La Vanguardia, 5 gener 2001.

“El Club Med, el “Gibraltar” català” J.M Bernils, Hora Nova, 3 desembre 2002

“La piqueta entra en el Club Med” de Josep Playà Maset, La Vanguardia, 14 gener 2007

“Finalitzen els treballs de restauració ambiental del paratge de Tudela, al Parc Natural del Cap de Creus.” Comunicat de premsa, 15 novembre 2010.

“Turistes al Club Med” Mar Vicente, El Punt, 8 d’Agost del 2011

Dossier – Procés de deconstrucció, identificació i gestió de residus.

Article d’informació : “Club Mediterranée del Cap de Creus l’oblit d’un poblat de vacances”

FOTOGRAFIES

Joan vehí

Arxiu COAC de Girona

Arxiu provincial de Girona

Arxiu familiar del 2007

Fotografies a la data del 2 maig 2011

Fotografies de la visita guiada 3 setembre 2011

ANNEXOS

ANNEX 1. ENTREVISTA AMB JOAN VEHÍ

02.05.11

Joan Vehí va néixer el 1929 a Cadaqués, un cop après l'ofici de fuster, va obrir la seva pròpia fusteria al poble. Paral·lelament la seva passió per la fotografia també anava augmentant.

Un dels clients més especial el qual va ser una gran influència tant en la seva feina de fuster com en la seva dedicació per la fotografia, va ser Salvador Dalí. Però no només va ser amic i fuster de Dalí, sinó de molts més artistes importants dels anys 60, com Pelayo Martínez.

Joan Vehí és un clar exemple de ciutadà fidel a la seva terra, des del seu naixement ha viscut i ha treballat a Cadaqués. Per tant, és un home que ha patit, de molt a prop, les transformacions del Pla Tudela des d'un paratge salvatge i feréstec, a una ciutat de vacances on tenia prohibit el pas, fins a l'actual parc natural d'on no queda gairebé res de l'arquitectura dels anys 60. No només he dut a terme l'entrevista a Vehí per aquest motiu, sinó també, perquè ja des de jove ha tingut i té gran interès en el seu entorn, on ha fet grans quantitats de fotografies i les ha anat guardant com si fossin grans tresors. I gràcies a les seves curiositats fotogràfiques m'ha pogut ajudar a entendre i completar el meu treball d'investigació.

Com recorda el Pla Tudela abans de la construcció del Club Med?

A bans de la construcció del Club nosaltres hi havíem anat molt, a les cales, a passar la nit, a pescar una mica, i hi anàvem per mar perquè aleshores no hi havia carretera. Recordo un paisatge desert on només hi havia 2 o 3 casetes de pescadors en algunes

platges com Cala Culip, L'Illa de Portaló, Cala Galladera i allà hi havia unes barraques una era de la selva, l'altre de Cadaqués, eren obertes, hi podies passar el dia i fer el menjar. Tot allò era un paisatge molt salvatge. Al far hi vivien dos famílies (en dos vivendes diferents) i un home caminant des de Cadaqués amb un cabàs penjat a l'esquena els portava el menjar que necessitaven.

En aquella època com a veí i ciutadà de Cadaqués què s'opinava sobre la idea de la construcció d'aquesta ciutat de Vacances?

Aquí es va donar per bé, no va tenir gaire ressò, en aquell temps no se li va donar gaire importància. De fet, va haver-hi una època molt bona on gràcies al turisme ens vam poder refer de la sequera i de la mort de les oliveres. La gent de Club venien molt a Cadaqués a comprar, però a més a més, la gent que tenien les botigues al club també venien aquí a comprar.

En algunes ocasions va poder visitar el Club Mediterranée, no? Quines experiències hi va poder viure? Me'n podria explicar alguna?

Si, això sí, però jo no vaig tenir massa tracte amb els "jefes", els coneixia i prou. Vaig anar a la inauguració perquè en aquella època estava a l'Ajuntament com a regidor i ens van convidar. També hi van assistir altres arquitectes i vam celebrar una gran festa.

Està d'acord amb l'enderroc del vilatge de vacances? Creu que s'havia d'enderrocar?

No, i el poble tampoc hi està d'acord. Ara últimament era molt lleig, degradat, feia pena. No és que ho deixessin sinó que no els donaven el permís per reformar, remodelar o construir, amb poques paraules, no els deixaven fer res perquè morís.

Penso que si no volien conservar una cosa de feia tants anys, almenys havien de conservar algo, perquè el que hi han fet ara és un desastre.

Què li sembla la recopilació del paisatge de la Tudela? I el fet d'haver conservat alguna petita cosa?

No, és que està molt malament, mal guiat i els camins que hi ha deixat... Pensa que tota la zona de Culip és uns dels millors paisatges del Cap de Creus. Havien d'haver deixat alguna edificació, fins i tot per la mainada anar a passar un cap de setmana

ANNEX 2. ENTEVISTA AMB JOSEP PLAYÀ

02.07.11

Josep Playà és Llicenciat en Periodisme i Ciències Econòmiques. Ha treballat als diaris Avui i La Vanguardia. Ha publicat una desena de llibres. I és especialista en

històries de la Costa Brava i Salvador Dalí.

Josep Playà no només m'ha facilitat documentació d'arxius de premsa (tant d'antics com d'actuals) sinó que com a coneixedor de la Costa Brava i dels personatges destacats i relacionats amb aquesta, m'ha transmès de mica en mica la filosofia dels constructors, l'evolució i les peculiaritats que ha patit el nostre paisatge paradisiac durant aquests anys.

Sabries el motiu de la construcció del Club Mediterranée en aquell paratge? Com el van descobrir?

No ho sé, Sé que el Club Mediterranée té la política, des que es va crear aquesta societat, de buscar llocs relativament tranquils, aïllats, apartats de la societat i aproximats a la costa. Té un tipus de client que busca llocs per descansar, relaxar-se, sense preocupacions i desconnectar del món.

Quina va ser la relació entre el Club Med i Dalí?

Dalí des que es va comprar la seva casa a Port Lligat va impulsar la protecció de Port Lligat i el seu voltant perquè era una zona molt especial. Aleshores va aconseguir que Franco creés el primer decret de protecció a la zona de la Costa Brava ja que

començava a adquirir importància, de manera que necessitessin l'autorització d'aquest patronat per poder construir-hi.

Llavors quan surt la idea de la construcció del Club Med, els propis que llencen la idea o l'ajuntament de Cadaqués, no ho se ben bé, es posen en contacte amb l'arquitecte Pelayo Martínez que era amic i coneixia bé en Dalí. Pelayo Martínez demana assessorament, per dir-ho així, a Dalí i hi ha intercanvi d'opinions sobre el que se podia fer en aquell espai sense trencar el paisatge i al mateix temps que s'hi creï una certa harmonia. És aquí on Dalí dóna diverses idees sobre com haurien de ser les cases, molt integrades en el paisatge, que tinguin poca alçada, que des del mar no es vegi una agressió en el paisatge... Fins i tot se n'han trobat dibuixos. Pelayo Martínez ho va tenir molt en compte i ho va dirigir a partir de les idees de Dalí.

Dalí a part d'haver col·laborat amb Pelayo, també va ser convidat a la inauguració del Club al 9 de juny del 1962. Aquí es reflexa com Dalí era un personatge no només important a l'entorn sinó indispensable que hi anés. Llavors Dalí va muntar una mena de "performance" fotogràfica a una cala del voltant del Club Med. I també consta que va assistir a alguna festa.

Performance de Dalí en mig del Cap de Creus

Que n'opines de l'enderrocament? Creus que podien haver deixat algunes d'aquelles construccions?

Sí, jo era partidari que hi havia força edificacions que no eren agressives, es podien haver deixat i donar una utilitat diferent. Per altra part, el tancament del Club Mediterranée em sembla bé, però crec que en un moment en què es parla de Parc Natural hauria de tenir molta més activitat, s'han de poder organitzar diferents activitats des dels més grans fins als més petits, camps de treball, tasques de neteja...

Quan parlo de conservar edificacions em refereixo als Bungalous, en canvi, els edificis de serveis, restaurants, pistes de tennis i places encimentades, aquest tipus d'edifici que es veia més des del mar, em sembla correcte que ho hagin tret. Dels bongalous en podien haver fet un ús més lúdic, activitats pel parc, convertir-los en miradors... A més així s'hauria pogut reduir aquest cost econòmic, haurien causat menys runa, no s'haurien fet tan mal bé les carreteres i potser no hagués calgut haver-les de refer.

Si ho comparem amb els alts edificis que hi ha al voltant de tota la Costa Brava, el Club Med era més estilístic.

Has pogut veure com ha quedat la reforma? Quines són les teves conclusions?

No, però l'he pogut veure des de lluny. Però sé que l'arquitecte de la reforma va rebre el premi de la XIV edició dels Premis d'Arquitectura de Girona. També he vist algunes imatges, uns cubs de ferro "corten" que simbolitzen la infermeria, amb cilindres ferro de rovellat amb forma de ziga-zaga han simbolitzat el lloc per on passaven els camins, i també hi ha deixat alguna base de pedres de pissarra d'algun Bungalou.

Crec que un Parc Natural és un espai que s'ha de protegir, netejar i que per la seva singularitat i progrés és un lloc visitable, que s'hi ha de posar uns mínims serveis, s'ha d'habilitar, crear un centre d'informació perquè la gent hi vagi. En aquest cas el que crec que no funciona del Cap de Creus, és aquest Parc, no és conegut ni pels catalans ni pels turistes, no és gaire visitat, i no s'hi duen a terme gaires activitats. Aquí no s'acaben de fer les coses bé.

ANNEX 3. ENTREVISTA AMB SÍLVIA MUSQUERA

(07.10.2011)

L'arquitecte Sílvia Musquera és professora de l'assignatura Projectes de 4art curs d'Arquitectura i Enginyeria de la construcció a l'UdG i també al departament de Projectes Arquitectònics UPC.

Sílvia Musquera està duent a terme la Tesi Doctoral: "Les imatges d'un nou paisatge creat per al turisme. La fotografia com a testimoni del paper de l'arquitectura en la transformació del paisatge de la Costa Brava als anys seixanta."

La seva explicació detallada m'ha permès emplenar de continguts buits que no acabava d'entendre i d'introduir noves facetes desconegudes. He tingut el privilegi d'experimentar, notar, percebre la seva passió i interès pel tema.

Quins serien els motius que et van motivar a dur a terme el treball del Club Med?

Jo actualment estic fent la meva tesi, la vaig començar el 2003 aproximadament, en aquell moment estava treballant sobre l'arquitectura moderna, l'arquitectura dels anys 60, i havia de triar un tema per tirar endavant la meva investigació i vaig pensar en alguna edificació que em fos propera i que estigues **construïda als anys 60, que existís i que tingués a veure amb el turisme.**

Lavors buscant informació sobre l'Arquitecte Pelayo Martinez o arquitectes de la comarca. Vaig trobar el llibret d'una exposició que s'havia realitzat a Figueres i entremig del catàleg van aparèixer algunes fotografies del Club Med. Vaig pensar d'anar a visitar-lo, ja que estava aquí al costat, per saber si valdria la pena fer un treball d'investigació sobre aquest.

El Club Med ja estava tancat des de l'estiu anterior. La meva primera visita va ser durant el mes de setembre o octubre, després d'haver demanat permís a l'Ajuntament de Cadaqués. En arribar allà, vaig trobar-me el pàrking amb un camí pavimentat de pedra que baixava cap al Club. Seguint-lo m'anava trobant diferents edificacions simples i de color blanc, tot i que ja estaven una mica fetes malbé a causa del mal temps. Vaig pensar en d'aquelles fotografies que havia vist, encara quedava alguna cosa i em va fer molta il·lusió trobar-ho. Així doncs em vaig decantar cap aquest tema.

A més, la gent desconeixia de tot allò, no havien tingut l'oportunitat d'arribar-hi ni d'entrar-hi mai perquè era d'ús explosiu per turistes francesos.

L'arquitectura del Club Med destacava en els anys 60?

De fet era un tipus d'arquitectura que estava feta amb diferents estils, d'una banda la zona de les casetes blanques, la sensació dels cubs al cim de les roques, la seva disposició en l'espai les feia modernes. Era un tipus d'arquitectura que va començar als anys 30 que es va recuperar a l'any 60. És una **arquitectura tradicional**, mediterrània, en aquest cas, són casetes de pescadors que quan veus el conjunt que s'agrupen i com es col·loquen amb el paisatge amb una **arquitectura moderna**, simple, senzilla, amb el mínim de materials, amb no gaire recursos, ofereix el màxim de confort i luxe espacial.

L'edifici de la infermeria és clarament **modern**, fet d'una manera molt simple molt senzilla, la idea d'aquest edifici pràcticament com que era una peça geomètrica blanca que és col·locada al cim d'una roca, sobresortia la base de la pedra, que més a més potenciava molt aquest efecte que estigués explotant damunt la roca. Una mica també amb el criteri de mantenir al màxim possible el paisatge on es col·locava.

Hi havia uns altres edificis com la zona del Bar i la zona del menjador que l'arquitectura d'aquest van ser projectats directament per l'arquitecte Pelayo Martinez, ja no tenien un caràcter tant i tant modern, però tenien el seu interès, eren simples.

La part bona d'això és, més que l'edifici en si, sinó és el conjunt. Com ho fas per col·locar tota aquesta quantitat de cases amb una identitat, en un espai amb unes característiques tan especials, privilegiades, amb un relleu que tant l'arquitecte, en Dalí i en Pla opinaven com s'havia de fer aquell projecte, perquè a tothom li feia molta por que es destruís aquell paisatge. Jo penso que tot això va fer que el projecte fos molt més sensible al lloc on es posa i es fes amb molta cura.

Em podries explicar el funcionament del Club?

Aquest és el segon Club Med que es va construir, era d'una empresa francesa, que estava a Paris, va decidir oferir unes vacances als seus clients francesos, unes vacances amb tot complert, compraven el vol amb l'estança a un lloc paradisiac, allunyat de tota civilització, s'oferia viure al aire lliure, amb activitats i esports però en un entorn molt concret, aquesta gent es dedicava a buscar llocs en el mediterrani per això es diu Club Mediterranée, llocs molt concrets, molt paradisiacs, molt allunyats, on implantar el

seus hotels, se sembla molt a un hotel, però no deixa de ser com un càmping, podríem dir que les casetes son com les tendes,

Aquesta gent del Club Med tenia una manera de construir de fet molt respectuosa amb el medi, que era intentar que els seus edificis fossin d'una arquitectura similar al lloc on ells anaven, molt lleugera, amb fusta, que fos una construcció amb el mínim possible, però van decidir venir al Cap de Creus i es van trobar un lloc amb un entorn concretament agrest, orientat a nord, amb roques, amb el vent la tramuntana i allà van decidir fer els edificis d'una manera mes sòlida amb parets de carga i que estiguessin enclavats a la roca.

Aquesta empresa, el que oferia als turistes francesos era unes vacances amb tot pagat, en un lloc aïllat de la resta, havien de construir com si fos una petita ciutat, un lloc amb tots el serveis que la gent no tingues la necessitat de marxar d'allà ja que arribaven des de Paris o qualsevol part de França amb autocar i en cotxe, arribar a la Jonquera, a Port de la Selva, Cadaqués fins el Cap de Creus, penso que en aquella època havia de ser una gran aventura.

Què en penses d'aquesta deconstrucció i del resultat que ha quedat?

De fet una decisió que per mi és equivocada és la de enderrocar-ho. En aquest cas, segons expliquen els que ho han realitzat, han fer el desmuntatge per parts. Diuen que aquest mètode afecta el menys possible al terreny. No puc dir que ho han fet malament, de segur que ho van fer de forma acurada, el que volien era recuperar el paisatge no deixar-ho pitjor. Jo penso que s'hauria pogut fer una neteja, no tots el edificis i les construccions que hi havia en el Club Med tenien un interès, però no calia segurament arrasa-ho tot i quedar-se sense re.

Quina és la construcció més representativa per tu, que et va agradar més?

Tot el conjunt em va agradar, la construcció que més em va impactar, potser va ser la de la infermeria, és el primer edifici que et trobes, impactava moltíssim per la seva posició, en relació al lloc, a les roques, en com estava situat (com una mena de vigilant de la resta d'altres edificacions), era el que primer trobaves, però clar era molt bonic el fet d'anar descobrint de mica en mica els edificis perquè clar, no els veies de cop, tu m'entres anaves baixant trobaves un grup de casetes, que les tenies allà com

insinuades, arribaves a l'edifici de la recepció, després continuaves i un altre grup, com més anaves avançant anaves descobrint tot el conjunt, llavors això el conjunt era bonic i estava bé. Una cosa que m'agradava molt era quan passejaves entre mig de les casetes, era com una sensació de desordre de com estava col·locat aquí, després veient el plànols i la disposició del grup les casetes veies que no, que eren com un grup base, un patró de quinze casetes agrupades, que es disposaven al voltant d'un pati, aquest grup que s'anava repetint i canviant en planta era tot el mateix, segons el que es trobava a sota canviava la seva manera d'apujar-se, tot això feia que al final donés una sensació de desordre però en canvi hi havia un ordre a darrera que era d'aquest punt de partida. Això també era molt bonic, sobretot la relació entre l'arquitectura i el paisatge, com si l'arquitectura volgués protegir, aixoplugar aquest paisatge tant immens. Perquè quan l'arquitectura es col·loca a gran escala et dóna una referència visual que això també m'agrada molt.

Ara que la reconstrucció està acabada, què te'n semblen els nous recorreguts ?

No és com era. De fet allà s'ha fet un recorregut pels visitants d'un parc natural. Llavors han aprofitat el recorregut que ja hi havia i han construït una "cinta asfaltada" (com diuen ells). Aquest recorregut guia de forma subjectiva a la gent perquè no es perdi pel Cap de Creus mitjançant uns ferrets.

Una cosa molt maca que hi havia i penso que ara s'han perdut, era un espai que estava pavimentat en roca de pissarra, que et portava del pàrquing fins a recepció, a partir d'allà hi havia uns caminets de sorra molt petits i alguns pavimentats que portaven fins els espais comuns o fins a les casetes

ANNEX 4. BIOGRAFIA DE PELAI MARTÍNEZ I LES SEVES OBRES.

Pelai Martínez Paricio va néixer el 15 d'octubre de 1898 a Figueres. Als setze anys va ingressar a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona i es va titular l'any 1920. Es converteix en l'arquitecte més jove d'Espanya.

Bona part de la seva obra la va realitzar a l'Alt i el Baix Empordà, a la Costa Brava i a la ciutat de Figueres, d'on va ser arquitecte

municipal interí. Per exemple l'obra casa Galter, de la Plaça triangular de Figueres, és una obra significativa de l'arquitectura de Brunelleschi i del primer Renaixement florentí, amb elegant racionalitat, claredat, delicadesa i rigor dels seus esquemes compositius, on destaca la simplicitat i el purisme que l'aproximen a la seva sensibilitat moderna. Aquests trets són característics al noucentisme. Però a mesura que passa el temps, les obres fresques, il·lusionades i lligades a un moment significatiu de la nostra cultura, es converteixen, després de la guerra, en obres eixutes, desmanegades i estèrils. Basades en el rigor geomètric i materials aplicats sobre pautes més o menys modernes, per exemple, recupera l'ús de la pedra picada. Els edificis construïts durant els anys 60, defineix uns temes específics com la tribuna volada i de la terrassa refosa del pla de façana, amb una expressió dels materials de la pedra natural i artificial, amb rajol vist i la ceràmica vidriada. La Casa Argemí-Abadal de l'any 1957 n'és un clar exemple de l'època, a diferència del Club Med dissenyat al 1961 que es basa en un projecte global de tractament paisatgístic, espai urbà, i arquitectures constructives més locals basades en els sostres d'embigats de fusta i rajol ceràmic.

Foto de la Casa Argemí-Abadal, d'autor desconegut del 1960 CJF. Foto de la Casa Argemí-Abadal del 2011

Durant la seva trajectòria professional no abandonà mai la carrera de docent amb els alumnes de l'escola d'Arquitectura, des de 1925. També va exercir d'arquitecte municipal de La Bisbal d'Empordà durant diverses dècades. A la seva ciutat natal són remarcables l'escalinata del Parc Bosc, la Casa Cordoní/Canet a la Rambla i el monument a Pep Ventura. Finalment va morir el 13 de juny 1978.

42 / DIMARTS
20 DE MAIG DEL 2003

REPORTATGE

CULTURA/EMPORDÀ

Benvolguts absents / Segon volum (V)

Pelayo Martínez, arquitecte postnoucentista

Personatge refinat i elegant, per a una elit burgesa, culta, catalanista i cosmopolita

FIGUERES

JOAN FERRERÓS

Per edat i per gustos estètics, pertanyia a la segona generació noucentista. La primera, en aquestes terres, és la del gironí Rafael Masó (1880-1935) amb qui compartirà l'espai de S'Aguaró amb cases per a la burgesia a la celebrada urbanització per a senyors que els Enxeca de Girona projectaren a Sant Felip de Güinçols. Un altre mediterrani important fou Nicolau M. Rubió i Tudurí (1891-1981), menopau, aventurer africanista i especialista en jardins que projectà els de Montjuïc, en certa manera model del que Martínez executarà al Parc bosc figurenès. Però el més característic de l'arquitecte fou l'ús sovintejat del rajol industrial que podien veure en molts dels més de 1.500 projectes que executà.

Pelayo Martínez Pàncio (Figueres, 15-X-1898 / 13-VI-1978), va néixer al si d'una família benestant, de bon nivell cultural, que vivia en una casa, de la qual destaca una contundent façana de pedra d'aïre un pel faroníic amb uns interiors modernistes i que, sorprenentment, no ha estat catalogada com a edifici protegit; és al carrer de Sant Pau 77, havia estat dissenyada pel pare, Pelayo Martínez de Aloy, metge i aficionat a les arts. La mare era Catalina Pàncio i tingué gran relació afectiva amb Dolores, la seva germana i fundadora de l'Escolania Parroquial de Sant Pere. Anà a l'escola de Sant Vicenç de Paul, dels pobres, per expressa voluntat del pare; més tard, i en el mateix sentit, a Barceloneta l'allojarà a la fonda La Ibèrica del Padre, també molt popular, del carrer Nou de la Rambla.

A l'Institut Ramon Muntaner tingué, com a professors que l'influïren, Gabriel Alomar, mallorquí i intel·lectual modernista i avantguardista, i Juan Núñez, el decisiu professor de dibuix de tants futurs artistes figurenès.

El 1914 passa a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura i té per company Frederic Mares, amb qui parla de Ramona—Figueres—i fantassegen sobre possibles projectes, alguns futurs realitzats—com el monument a Pep Ventura (plaça de Tarradellas, 1966). Titulat l'any 1920, va esdevenir arquitecte més jove d'Espanya amb un projecte del Banc Nacional de la plaça d'Espanya. El 1921 ha d'acabar el servei militar al Castell, però es envia a l'Àfrica, a Tetuan, després del desastre d'Annual; allà coneix i admira l'arquitectura popular àrab la casa, per a la vida interior, feta al voltant d'un pati descobert amb una galeria portada que dona accés a les habitacions i llevat de la porta, sense obertures foranes.

El 1925 va ser professor auxiliar de Projectes de l'Escola de Barcelona i arquitecte interí—tres anys—de l'Apun-

tament de Figueres; és quan manté gran relació amb els futurs caps de brot de la seva generació: Dalí, Deulofeu, Reig, Mares, Bech de Carela, Pla, Brunet, Cairo... Assoleix bones relacions professionals projectant cases a la costa per a l'insipient turisme. Per a l'Exposició Universal del 1929 guanya el concurs del Palau de les Arts Gràfiques (ara Museu d'Arqueologia) i dirigeix les obres del Palau d'Agricultura (ara seu del Teatre Lliure).

El Palau de les Arts Gràfiques

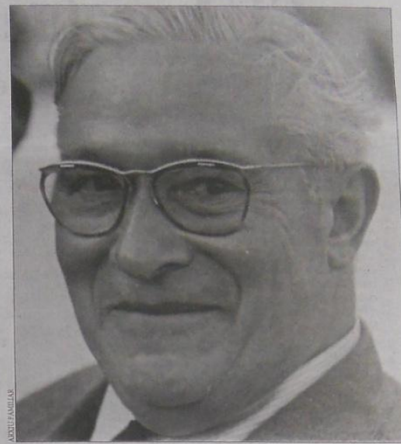
El projecte del Palau de les Arts Gràfiques (1928) és d'estil mediterrani, més exactament fou anomenat neobrunelleschi, segons el mateix, una troballa per casar la medievalitat amb el clàssicisme modern; potser perquè el país, i concretament Barcelona, arquitectònicament no es res durant la Decadència (s. XVI-XIX) i cal trobar el pont entre el s. XV i el triomf de la industrialització; l'obra causa admiració i els col·legues li ofereixen un sopar d'homenatge (1930).

Amb Raimon Durán i Reynals projecten el vestíbul i el restaurant de l'antiga estació de França; les presses fan que la memòria quedi sense sig-

nar i la companyia del ferrocarril se n'apropia i executa l'obra sense comptar amb ell. Martínez seguí viatjant en tren per sempre més en 3a classe.

Funda una empresa productora de materials ceràmics—n'usa molts—per a les seves obres, Terracotta SA, a la Bisbal vila, de la qual també en serà arquitecte municipal durant dècades; la poca perícia en els negocis farà que acabi fracassant. El 1930 fa un llarg viatge per Itàlia, el 1934 es casa amb Catalina Espigolé; el 1935 neix la filla Caterina, el 1936 es mobilitza; a ell devien l'enà de maó de caire que feu alçar davant l'allar barroc de Cadaqués i que evità que la fúria anticlerical del moment el destruís. El 1937 és professor a l'Escola d'Arts i Oficis de Figueres, en la qual ensenyava tecnologia de la construcció fins a 1950. Just acabada la guerra, el 1939 assoleix que l'lers i Figueres, a causa de les devastacions produïdes per les bombes, siguin considerades ciutats adoptades pel Caudillo i això en facilita la reconstrucció.

Pedro Martín Cermeño (castell de St. Ferran), Josep Roca i Bros (Teatre Municipal, ara Museu Dalí), Josep Azemar i Pont (Cambra Agrícola, antic Escorxador, Sala Edison), Ricard Giralt

Pelayo Martínez en la seva maduresa, als anys seixanta

Casadessús (Rambla i Parc bosc)... serien alguns dels grans arquitectes figurenès que precediren Pelayo Martínez, l'obra dels quals no ha estat ni és gaire respectada. Ell també deixarà notables execucions a la ciutat, a l'Empordà i a la Costa Brava.

Des de 1921, acabada la carrera, ja havia fet petits projectes, el primer, la magnífica sabatera Transvaal (carrer de Girona), derruïda fa quatre dies; alguns més: el Cafè Emporium (Rambla); reformes de casa Comet (Rambla); casa Dalfo (Vilallonga); Colmado Vives (Peralada, desaparegut); les escales i la font del Parc bosc (1926-28); amb Durán i Reynals, casa Galter (St. Pau), de 1928, on ja usa terracota de la Bisbal; casa Pagés (Rambla) i casa Soler (St. Llàzer) ambdues amb pedra artificial; farmàcia Martín (Ram-

bla); can Carnet (Rambla), en art déco; casa Sureda (Ramon Llull, Poblenou), noucentista; reforma de l'Hotel París (Rambla, avui Museu del Joguet)... també feu algun panteó al cementiri al llarg d'aquests anys 20 i 30, com els de les famílies Guillaumet i Avellana, amb figures de Frederic Mares.

Passada la guerra, el 1942 obté la Caterina de tercer curs de projectes, malgrat haver de lluitar contra les acusacions de republicà i de catalanista. I continua treballant a 'casa': impulsa les restauracions dels monestirs romànics de Vilabertran (forma part del Patronat) i de St. Pere de Rodès, per encàrrec de l'acadèmic espanyol José Francés, marí de la llegenda i desconeguda dansarina Aina de Sarrà, treballa al temple d'Arenys d'Empordà, juntament amb Ramon Reig que hi pinta al fresc unes escenes amb la imatge de la nostra Isadora Duncan; Francés el proposa i és elegit el 1945 com a arquitecte membre de l'Acadèmia de Belles Arts de San Fernando de Madrid. De Figueres encara desdibuixa la casa Macau (Arviu, 1946) amb un mediterrani ampli-vium, la Caixa de Pensions (Palmera, 1949), el bloc de pisos de la plaça baixa de la Rambla (1957) i el bloc a tres carrers: Lasaica, Barcelona i Rhodes (1960).

Seguidor del genial Brunelleschi

L'arquitecte Joan Tarrús Galter en el catàleg de l'exposició dedicada a l'arquitecte al Museu de l'Empordà (1998), resumeix perfectament el sentit que conserva a través dels anys l'obra de Pelayo Martínez: "...refinada elegància com a exponent d'una elite burgesa, culta, catalanista i cosmopolita que, rebuïant els monumentalismes i els regionalismes dels anys de la Dictadura de Primo de Rivera, es depura acollint-se al mestratge de l'arquitectura de Brunelleschi i del primer Renaixement florentí, seduïda per la seva elegància racionalitat, per la claredat, delicadesa i rigor dels seus esquemes compostos, i també per una certa simplicitat i purisme formals que l'aproximen a la seva sensibilitat moderna. El bon gust, l'ordre i la mesura i la serenitat que transmet...".

Batalla perduda

Ahurs de la guerra havia fet alguna obra a la prestigiosa S'Aguaró; continua després de la guerra i, durant la gran onada turística, coetania al desenvolupament franquista, procura mantenir una certa dignitat—ara sabem que inútil—en el desat constructiu salvatge que comença; projecta en aquests anys, per al Club Mediterrance, la urbanització que encara hi ha prop de Cadaqués; intenta versionar l'arquitectura popular mediterrània, en aquest sentit, a Figueres s'oposa a la demolició de la Cambra Agrària (on hi ha el Museu de l'Empordà), o el convent de la Divina Providència, i a la Bisbal quan es jubila després de quaranta anys d'arquitecte municipal; tanques, està d'acord amb l'aprovació d'un projecte contrari a la sensibilitat i el sentit comú. Pelayo Martínez va morir precisament el dia de St. Antoni, patró dels paletes.

L'arquitecte figurenès amb Galà, Dalí a la inauguració del Club Mediterrani el 1962

Reportatge del 20 de maig del 2003, Empordà. Obtinguda de l'arxiu del COAC de Girona.

ANNEX 5. VISITA GUIADA A PLA TUDELA

Fotos de la visita guiada del paratge que anteriorment si localitzava el Club Med per l'arquitecte Martí Franc, destinada exclusivament a arquitectes i organitzada pel COAC de Girona.

ANNEX 6. PLÀNOL-PLANTILLA DE LA MAQUETA A ESCALA 1:100

